



GROENBELEIDSPLAN HEUSDEN 2023-2028

Groen dat verbindt



Voorwoord

Voor u ligt het nieuwe Groenbeleidsplan van de gemeente Heusden

Groen verbindt.

Het verbindt mensen, die wandelen door het groen of zitten op bankjes onder een boom.

Het smeedt de openbare ruimte aan elkaar; het is de jus in de openbare ruimte.

Het verbindt routes van plant en dier.

In het voorliggende beleidsplan worden zes ambities uitgewerkt: • het versterken van de groenstructuur; • duurzaam onderhoud van het groen; • het opknappen en verbeteren van versleten groen; • de natuur van het buitengebied verbinden met de kernen; • integraal werken aan opgaves van andere beleidsvelden; • de samenwerking zoeken met de inwoners van de gemeente.

Grotendeels gaat het hierbij om continuering of lichte aanscherping van het vorig beleid.

De volgende onderdelen verdienen speciale aandacht: Waar we stevig mee aan de slag gaan de komende jaren is het vervangen van versleten groen. We nemen daarbij andere opgaven mee zoals de klimaatopgave en biodiversiteit. We verbeteren waar mogelijk de (ondergrondse) groeiruimte voor bomen. We gaan onderzoeken wat een goede groennorm voor de gemeente is en stellen voor om een Soortenmanagementplan op te stellen, om bewoners te ontlasten bij Flora en Fauna onderzoeken en positiever bij te dragen aan soortenrijkdom in de kernen.

Wethouder Jeroen van den Bosch

Inhoud

.....	1
Voorwoord.....	3
Inleiding.....	6
Wat was de insteek afgelopen jaren.....	6
Waarom een nieuw groenbeleidsplan.....	6
Aanpak.....	7
Leeswijzer.....	7
Hoofdstuk 1 Visie en ambitie.....	9
1.1 Visie.....	9
1.2 Ambitie.....	11
Hoofdstuk 2 Versterken Groenstructuur.....	13
2.1 Bescherming van de groenstructuur.....	13
2.2 Actualisatie van de Groenstructuurkaart.....	13
2.3 Groenstructuur binnen de kernen.....	14
2.4 Natuurnetwerk Brabant en Natura 2000 (Natuurnetwerk Nederland).....	15
2.5 Biodiversiteit.....	16
Hoofdstuk 3 Duurzaam beheer.....	17
3.1 Hoeveel groen beheren we.....	17
3.2 Eenvoudig en goed onderhoud.....	18
3.3 Beleidsplan integraal beheer openbare ruimte.....	18
3.4 Eigen buitendienst.....	18
3.5 Bescherming van bomen.....	19
3.6 Beheer van natuur.....	20
3.7 Duurzaam.....	20
3.8 Zorg voor flora en fauna.....	20
3.9 Invasieve exoten, ziekten en plagen.....	20
Hoofdstuk 4 Opknappen van versleten groen.....	21
4.1 Een in te halen achterstand.....	21
4.2 Welke plantvakken komen voor verbetering in aanmerking.....	21
4.3 Welke bomen vervangen.....	22
4.4 Compensatie bomen.....	22
4.5 Compensatie elders.....	23
4.6 Groen en overlast.....	25
4.7 Schadeveroorzaking, vergoeding van schade.....	25
4.8 Bomen en zonnepanelen.....	25
Hoofdstuk 5 Buitengebied verbonden met de kernen.....	26
5.1 Het landschap.....	26
5.2 Landschappelijke inpassing bij nieuwe ontwikkelingen.....	29
5.3 Versterken van natuur en landschap.....	29
Gemeente overstijgend.....	30
Hoofdstuk 6 Integraal.....	31
6.1 Omgevingsvisie.....	31
6.2 Verkeer.....	32
6.3 Spelen.....	33
6.4 Klimaatadaptatie en wateroverlast.....	34
6.5 Kabels en leidingen.....	35

6.6 Wat is voldoende groen	35
Hoofdstuk 7 Samenwerking met bewoners.	37
7.1 We stimuleren vergroening van eigen plek en omgeving.....	37
7.2 De bewoners denken mee over groeninrichting eigen straat.....	38
7.3 We werken samen aan een Soortenmanagement plan	38
7.4 Bijdrage particulieren in het buitengebied	39
Hoofdstuk 8 Financiële consequenties van het beleid	41
8.1 Uitvoeringsplan renovaties	41
8.2 Uitvoering overig beleid	41
BIJLAGEN	44
Bijlage 1 Groenstructuur	44
Bijlage 2 Consultatie bewoners	45
Bijlage 3 Thema-avond raad 12 oktober 2022	47
Bijlage 4 Renovatie werkzaamheden 2023-2028	48
Bijlage 5 Projectenboek groen	50



Inleiding

De gemeente Heusden is een groene gemeente. De groene omgeving is vaak een vestigingsreden voor bewoners en de reden waarom bewoners blij zijn met hun plek. We koesteren het groen en willen het graag verder verbeteren. Stilstand is immers achteruitgang. Wat is daarvoor nodig de komende jaren?

Wat was de insteek afgelopen jaren

Er zijn twee beleidsdocumenten die om vernieuwing vragen.

Beleidsplan Onderhoud Groen 2014

De hoofdpunten hierin zijn:

- het leidend principe is 'heel en veilig'. Het beheer moet erop gericht zijn om de functie van het groen te waarborgen met een zo minimaal mogelijke inspanning. Daarnaast moet het groen veilig zijn opdat er geen letsel of schade ontstaat. Bezuinigingen speelden bij de opstelling van dit beleidsplan in 2014 een grote rol;
- om te voorkomen dat er een structurele verhoging van het budget noodzakelijk wordt, zal het groen deels omgevormd moeten worden naar groentypes die goedkoper zijn in beheer. Daarmee kunnen de kosten van het dagelijks onderhoud verlaagd worden en ontstaat er ruimte voor de benodigde renovaties.

Groenstructuurplan 2018-2022

De leidende principes uit dit plan zijn de volgende:

- integraal denken; bij de omvorming van groen andere opgaves meenemen: biodiversiteit; klimaatstress, wateroverlast en leefbaarheid;
- de hoofdgroenstructuur tot de essentie afgebakend en haalbaar gemaakt en duidelijker beschermd;
- dure vormen van beheer in de ban, dunnen van bomen en goede boom op de juiste plek, zonder de kwaliteit van het groen aan te tasten. Daarmee bereik je een 10% bezuiniging, die nodig is om beheer en renovaties in de toekomst te kunnen betalen.

Ontwikkelingsvisie buitengebied 2010

Naast de twee genoemde beleidsdocumenten is er de 'Ontwikkelingsvisie Buitengebied 2010'. Deze ontwikkelingsvisie beschrijft onder andere de landschapsstructuur van de gemeente Heusden en geeft richting aan de ontwikkeling van het buitengebied. De visie bevat een analyse van het landschap met verschillende delen en concrete suggesties voor structuurverbeteringen met groene landschapselementen per deelttype. Dit beleidsdocument is in hoofdlijn nog steeds actueel. De visie wordt met dit beleidsplan niet vervangen, omdat het verder reikt dan alleen groen.

Waarom een nieuw groenbeleidsplan

Het leidende principe van het groenbeleidsplan uit 2014 ('heel en veilig') verdient een herijking. Het groenstructuurplan van 2018 is geënt op de bezuinigingsopgave uit 2014. De financiële uitwerking in 2018 met bezuiniging op groen is niet langer wenselijk en ook niet haalbaar. Het groenstructuurplan gaat daarnaast in op aandachtspunten die nog steeds actueel zijn, zoals biodiversiteit, klimaatstress, wateroverlast en leefbaarheid. Daarin willen we het beleid continueren of aanscherpen. Tenslotte is inmiddels veel nieuw beleid vastgesteld door de gemeenteraad en ook door hogere overheden dat

van invloed is op het groenbeleid. Hiermee moet vanuit het groenbeleid een duidelijkere relatie worden gelegd .

Aanpak

Afgelopen jaar is er veel input opgehaald voor het nieuwe groenbeleidsplan. In de voorbereiding van het nieuwe beleidsplan zijn ambtelijke beleidsmedewerkers in drie ronden geconsulteerd. Een inventariserende ronde, een toets van het eerste concept van het plan en het uiteindelijke plan. Informatie over wat bewoners willen op het gebied van groen is verkregen door een analyse van de vele consultaties, die in het recente verleden zijn gedaan. Bewoners waren betrokken bij de G1000, het schrijven van de omgevingsvisie, de klimaatstrategie, het verkeersplan en er is input gehaald uit de omgevingsatlas. Verder is er de lijst met klachten en meldingen en zijn enquêtes gedaan over acceptatie van kruidenrijke bermen binnen de bebouwde kom. (zie bijlage 2).

Na het eerste concept zijn belangrijke beleidswijzigingen uitgelicht en voorgelegd tijdens een thema-avond voor de raadsleden. Zie bijlage 3

Leeswijzer

Het beleidsplan begint met een visie en ambitie. Uit de consultatierondes zijn deze ambities naar voren gekomen. Zij zijn gegroepeerd en achter elkaar gezet. In hoofdstuk 2 tot en met 7 zijn de ambities uitgewerkt. Hoofdstuk 8 bevat de financiële consequenties.

In de bijlages vindt u de update van de groenstructuurkaart (bijlage 1), een korte samenvatting van de consultatieanalyse van bewoners (bijlage 2), wat besproken is op de thema-avond voor raadsleden (bijlage 3), een uitwerking van de renovatiewerkzaamheden (bijlage 4) en het Pojectenboek groen (bijlage 5).



Zeven redenen om te investeren in een groene stad

1. Groen vermindert de kans op wateroverlast. In een grotendeels bebouwde, bestrate of geasfalteerde stad kan neerslag voor overlast zorgen als het niet snel de bodem in kan. Verwachting is dat met de klimaatverandering de piekafvoeren zullen stijgen. Met het risico van overstromingen in huizen, diepe plassen onder viaducten, ondergelopen kelders.
2. Groen verkoelt de stad in de zomer. Met de wereldwijde temperatuurstijging wordt dit element steeds belangrijker. Juist in steden blijft warmte langer hangen. Dan kan het temperatuurverschil met de landelijke omgeving wel vijf tot tien graden zijn. Ongezonder voor kwetsbare groepen en onprettig voor anderen. Groen helpt direct door de schaduwwerking en indirect ook door de verdamping van water.
3. Groen draagt bij aan een betere gezondheid en een hoger welzijn. Onderzoek heeft aangetoond dat zieken sneller herstellen als ze groen zien dan in een steriele murenomgeving. Mensen zijn vaak gezonder als de woonomgeving meer groen bevat en kinderen er kunnen spelen.
4. Groen draagt bij aan sociale cohesie. Dan kun je denken aan buurtgroen, zoals parkjes, volkstuinten, gezamenlijke fruitboomgaarden, minibosjes op scholen. Alle plekken waar buurtbewoners betrokken kunnen worden bij gebruik en beheer van het groen in hun omgeving en waar ze elkaar kunnen ontmoeten. Vraag is dan hoe je het groen het beste kunt inrichten dat je er zoveel mogelijk mensen bij betreft.
5. Groen trekt bedrijven. Want, zo is de gedachte, groen verhoogt de aantrekkelijkheid van het gebied en heeft daarmee effect op het vestigingsklimaat voor burgers en andere bedrijven.
6. Groen zorgt voor biodiversiteit. Groene tuinen, straatbomen, bermen, plantsoenen, struweel en vijvers trekken bijvoorbeeld zangvogels, vlinders en egels aan. De stad krijgt een eigen ecosysteem. Met ecologisch beheer, beheer waarbij vanuit ecologische kennis wordt gezocht naar samenleven van planten en dieren in een natuurlijk evenwicht, wordt de biodiversiteit verder bevorderd.
7. Groen verhoogt de waarde van huizen en kantoren. Dit hangt natuurlijk samen met 5 (groen trekt bedrijven), en je kunt het terugzien in de huizenprijzen.

Bron: Wageningen UR Zeven redenen om te investeren in een groene stad.

Hoofdstuk 1 Visie en ambitie

1.1 Visie

De gemeente Heusden is een groene gemeente en dat willen we graag zo houden en waar mogelijk verbeteren.

Groen omringt de kernen. Aan de noordzijde ligt de Maas met zijn uiterwaarden, aan de zuidzijde de Drunense Duinen en het Vlijmens Ven, aan de oostzijde het Engelermeer en de Hedikhuizermaas en aan de westzijde de Zeedijk en de Hooibroeken. Juist die overgang naar verschillende type gebieden maakt de natuur van de gemeente interessant. Veel natuur is provinciaal of zelfs nationaal beschermd. De losse onderdelen zijn verbonden via allerlei natuurlijke landschapselementen zoals waterlopen, natuurlijk ingerichte dijken, een kralensnoer van wielen en randjes bos. Het gaat niet alleen om de hoeveelheid groen, maar juist om die onderlinge samenhang, die onze groenstructuur krachtig maakt.

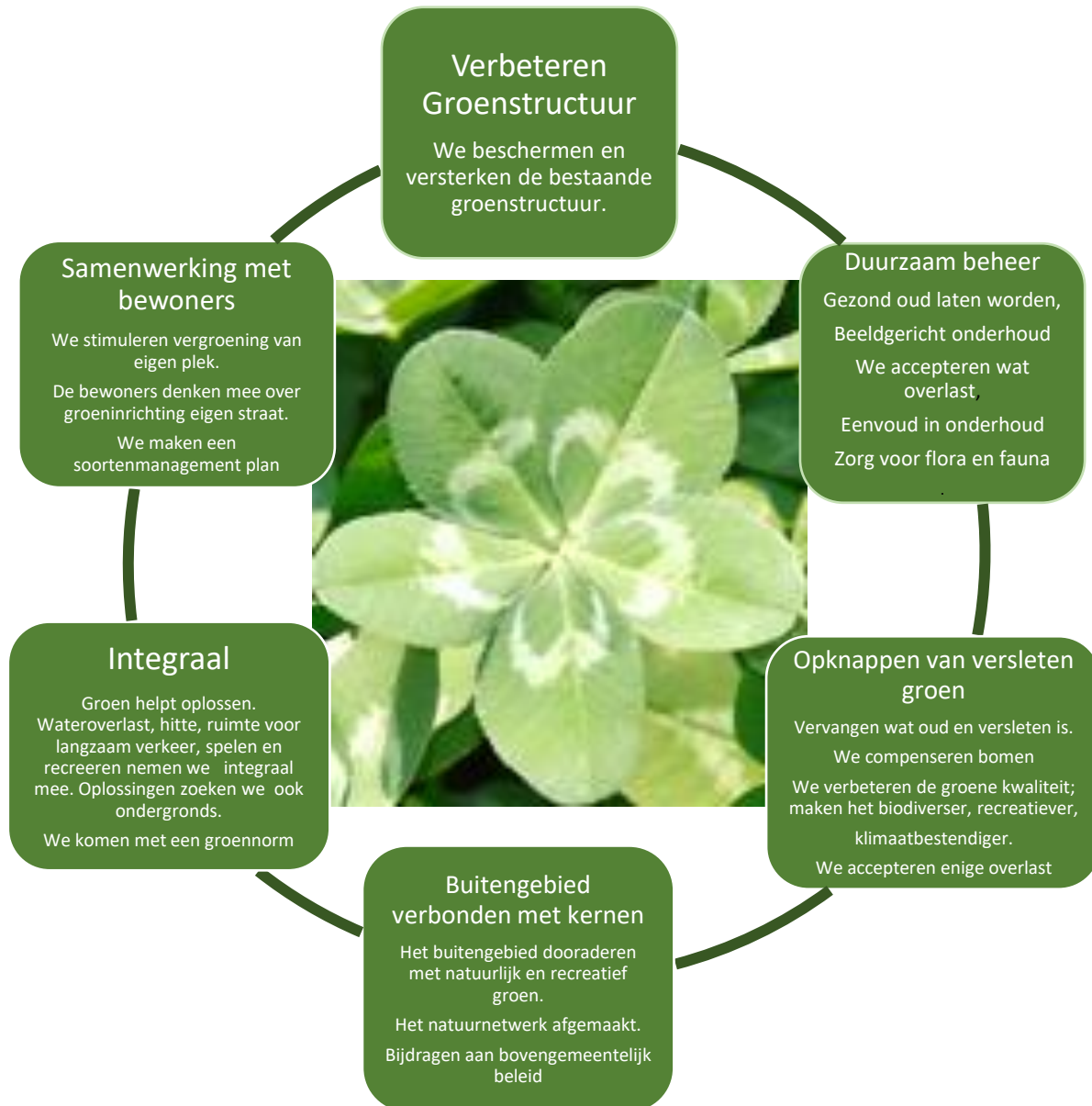
De dooradering met groen loopt door in onze kernen. Deze is vastgelegd in de Heusdense Groenstructuur in 2018. Groen is belangrijk voor onze kernen. Met het oog op de toekomst met meer water op straat en hetere zomers kan groen een oplossing bieden. Groen maakt de woonomgeving socialer en aantrekkelijk. De mens geniet van groen door het wisselende kleurrijke schouwspel door de seizoenen heen. Groene plekken lenen zich voor sport en spel en verblijf in de buitenruimte. Een groene omgeving heeft belangrijke waarden ook financiële.

Waar het nog beter kan

We onderschrijven de zeven redenen om te investeren in groen, zoals hiervoor geformuleerd door de Wageningen universiteit. De kwaliteit van het groenbeheer en de groene inrichting willen we verder verbeteren, verduurzamen; bomen gezonder maken, de inrichting beter maken voor de biodiversiteit (plant en dier) en helpen de wateroverlast voorkomen. Bovendien maken we het mooier door de inrichting te vernieuwen waar deze oud en versleten is en de verbindingen nog sterker te maken. Daar maken we onze ambities op. Groen is niet alleen een opgave van de gemeentelijke overheid. Slechts een klein gedeelte in en buiten de dorpen wordt beheerd door de gemeente. We kunnen veel meer doen als we het samen doen. Samen met bewoners, agrarische ondernemers, natuurverenigingen en andere organisatie, voor elkaar en voor plant en dier.

Groen en andere belangen

Groen staat niet op zich. De openbare ruimte wordt op integrale wijze ingericht. We kennen elkaars belangen. Groen verhoudt zich goed met de ambities op het gebied van wateropvang en een goed klimaat. Groen en water zullen vaker leidend moeten worden bij de herinrichting van de openbare ruimte, om deze klimaatbestendig te maken. Maar ook verkeersbelangen, wegen, ondergrondse voorzieningen zijn belangrijk voor een toekomstbestendige inrichting van de openbare ruimte. Combinaties daarmee moeten slimmer en beter. We zoeken naar mogelijkheden om elkaar te versterken.



1.2 Ambitie

- **We versterken de groenstructuur, buiten en binnen de kernen**

De koers van het Groenstructuurplan 2018 wordt voortgezet; we beschermen de groenstructuur, die het groen verbindt en de kernen en het buitengebied dooradert. In het groenstructuurplan zijn ambities opgenomen, die nog steeds gelden. We hebben aan veel van de ambities gewerkt. Het werk is nog niet af. Wat goed was is opnieuw opgenomen in dit groenbeleidsplan.

- **We beheren het openbaar groen duurzaam**

Binnen de kernen van de dorpen beheren we het groen op een duurzame manier; we kiezen eenvoudige beheervormen en zorgen goed voor dat wat er staat, zodat we renovaties lang uit kunnen stellen. We gebruiken geen chemische bestrijdingsmiddelen. In het “Beleidsplan Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2021” (IBOR) is het beheerniveau van het groen opgenomen, dat per wijk wordt nagestreefd. We zorgen voor inheemse soortenbescherming van Flora en Fauna. Invasieve exoten beheersen we.

- **We knappen het versleten groen op en verbeteren de kwaliteit**

Veel groen is oud en versleten en bomen staan in te kleine boomvakken of te dicht bij elkaar. We gaan de achterstand in renovatie aanpakken en verbeteren de kwaliteit van het groen in de straten. We verbeteren de situatie boven en ondergronds. Wat gezond is laten we oud worden. De Heusdenaar staat centraal (wat wil die in eigen straat), en we helpen de soortenrijkdom vooruit (ecologische doelen).

- **We verbinden het buitengebied nog beter met de kernen**

Het groen in het buitengebied vormt verbindingsroutes voor mens en dier. We doen aan ecologisch bermbeheer en planten zoveel mogelijk inheemse bomen aan. We maken het Natuurnetwerk Brabant af. We verbinden de natuur met het groen van de dorpen en laten dit samengaan met langzaam verkeer routes. We ondersteunen de ontwikkeling van landschapselementen in het buitengebied op particuliere gronden. We trekken hierin samen op met lokale (inwoners, natuurorganisaties, agrarische ondernemers etc.), regionale en provinciale partners.

- **We ontwerpen de openbare ruimte integraal**

We ontwerpen de openbare ruimte samen met andere disciplines. Samen met hen komen we tot de waardevolle openbare ruimte die we op die plek nodig hebben. We hebben elkaars belangen in het vizier voor wat betreft verkeer, spelen, water, klimaat, kabels en leidingen, wegen, riool etc. We introduceren een streefnorm voor groen bij nieuwe bebouwing.

- **Bewoners: we werken en denken met elkaar mee**

De inwoners, natuurorganisaties en agrarische ondernemers van Heusden zijn betrokken bij het buitengebied en het draagvlak voor natuurbeleid is groot. We ondersteunen particuliere initiatieven in de kernen bij het vergroenen van de eigen omgeving. Per kern maken we een Soortenmanagementplan (zie paragraaf 7.3) . Daar waar gebouwd en verbouwd wordt, stimuleren we maatregelen, om biodiversiteit te vergroten. De bewoner denkt bij grotere renovaties mee over de inrichting van de openbare ruimte.



Hoofdstuk 2 Versterken Groenstructuur

Versterken Groenstructuur

We beschermen en versterken de bestaande groenstructuur.

Het beleid in het Groenstructuurplan 2018 op het gebied van bescherming van de groenstructuur en het belang van groen in de openbare ruimte is nog actueel. Dat komt dan ook terug in dit plan. De kaart is geactualiseerd op punten, waar de situatie gewijzigd is doordat nieuwe groenstructuur is aangelegd of stukjes verdwenen zijn. Ook de provincie heeft de kaart sinds 2018 aangepast. Het beleid achter aanwijzing en bescherming is ongewijzigd. Voor de kaart: zie bijlage 1.

2.1 Bescherming van de groenstructuur

In 2018 is de Heusdense groenstructuur vastgelegd. In de gemeente Heusden behoort groen tot de groenstructuur of tot gewenste groenstructuur wanneer deze:

- essentieel is voor de ruimtelijke kwaliteit van de gemeente of van een bepaalde kern (minimaal wijkniveau);
- een historische, natuur- en landschappelijke, stedenbouwkundige waarde heeft. De structuur bepaalt daarmee mede het karakter van de gemeente Heusden;
- mogelijkheden biedt voor ecologie, natuurwaarde, biodiversiteit en klimaatadaptatie, en enige omvang heeft (zie ook de duurzaamheidsagenda);
- valt onder het Natuurnetwerk Nederland en het Natuurnetwerk Brabant (zie buitengebied).

Op de groenstructuurkaart is vastgelegd welke groenelementen vanuit stedenbouwkundige-, landschappelijke -, cultuurhistorische - en/ of ecologische structuur dragend en beeldbepalend zijn en dus behoudens waardig. Ook staat aangegeven waar nog versterking nodig is.

2.2 Actualisatie van de Groenstructuurkaart

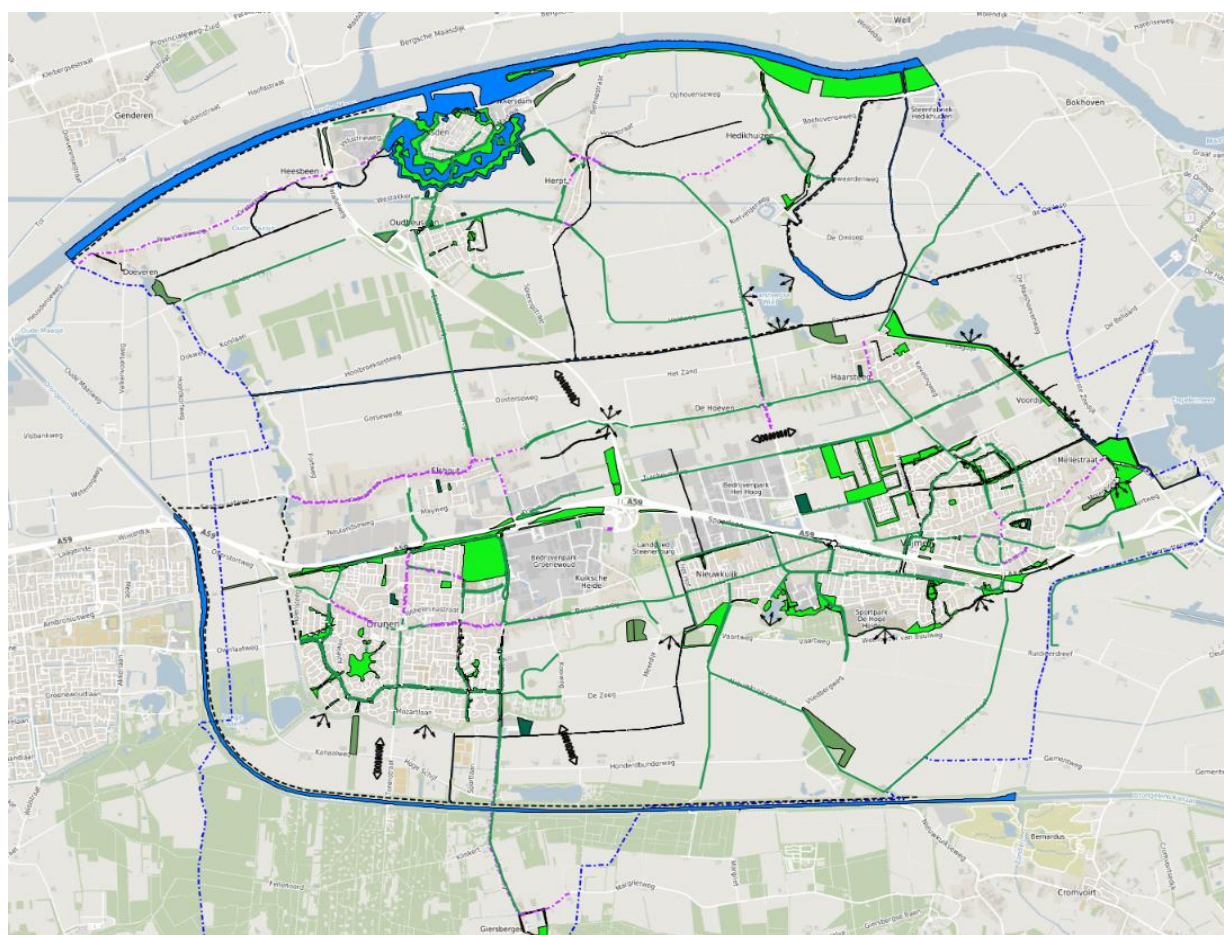
De kaart is in essentie hetzelfde gebleven. De kaart is op kleine punten geactualiseerd, omdat:

- nieuwe wijken ontwikkeld zijn, waar nieuwe groenstructuur is aangelegd is;
- nieuwe natuur is aangelegd in het buitengebied, die nog niet op de kaart of als gewenste structuur op de kaart stond;
- de provincie het Natuur Netwerk Brabant of Natura 2000 gebieden heeft gewijzigd;
- de status van de groenstructuur op een aantal plekken is herzien op basis van criteria in paragraaf 2.1.

Regels voor verkoop of verwijdering van groen

Het groen dat valt onder de Heusdense -, provinciale - of rijks groenstructuur wordt alleen verkocht of voor andere doelen dan openbaar groen gebruikt in het geval van ontwikkelingen van zeer groot maatschappelijk belang (nieuwe wegen, woningbouwlocaties, extra ontsluitingen, klimaatadaptatie).

Als deze ontwikkelingen groenstructuren aantasten, dient voor compensatie te worden gezorgd in de vorm van een groen inpassingsplan zo dicht mogelijk in de omgeving van de locatie. In het laatste geval, bij bijvoorbeeld onvoldoende ruimte, kan een financiële compensatie gedaan worden in een compensatiefonds. Dit compensatiefonds wordt gebruikt om projecten uit het Projectenboek Groen te realiseren. Fysieke compensatie in de buurt van het project is echter het uitgangspunt. Het groen dat niet valt onder de Heusdense groenstructuur is ter plekke aan minder regels gebonden. Dan telt goede integrale vormgeving in de straat en tellen de norm van verbetering van het groen.



HEUSDENSE GROENSTRUCTUUR (kaart 2018, voor nieuwe kaart zie bijlage 1)

■ Groenstructuur	— Verbinding gewenst
■ Begraafplaats	- - - Zichtlijnen
■ Bomenstructuur	■ Water
- - - Bomenstructuur gewenst	
- - - Ecologische verbingszone	
- - - Natuurnetwerk Gemeente	

2.3 Groenstructuur binnen de kernen

Groen binnen de kernen dient vooral een aantrekkelijke leef-, woon- en werkomgeving en klimaatdoelen. We noemen de groenstructuur binnen de kernen de Heusdense groenstructuur. De groenstructuur heeft binnen de bebouwde kom een belangrijke rol als verblijfgroen. Het verbindt de groene ruimtes en parken en legt de verbinding naar het buitengebied. Groen maakt de woonomgeving socialer. Groene plekken lenen zich voor sport en spel en verblijf in de buitenruimte. Een groene omgeving heeft belangrijke waarden ook financiële. Met het oog op de toekomst met

meer water op straat en hetere zomers kan groen een oplossing bieden. Tenslotte draagt het groen binnen de kernen ook belangrijk bij aan de biodiversiteit.

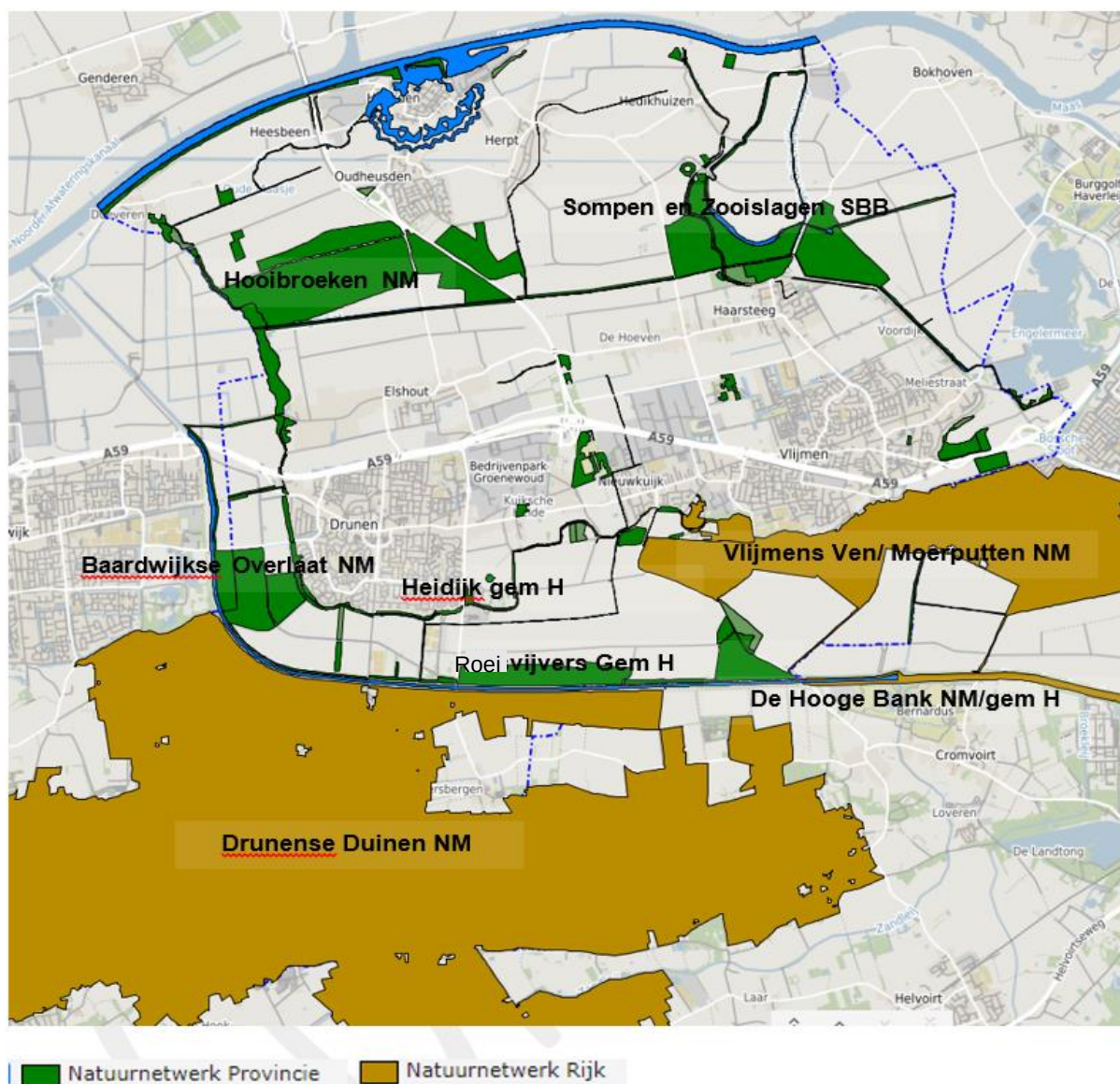
Wensen nieuwe structuur

Op de kaart staat aangegeven waar nog wensen liggen, om bomenlanen te herstellen of de Heusdense groenstructuur af te maken. Ook wordt weergegeven, waar we de verbinding naar het buitengebied nog willen versterken en waar we een open zicht willen behouden

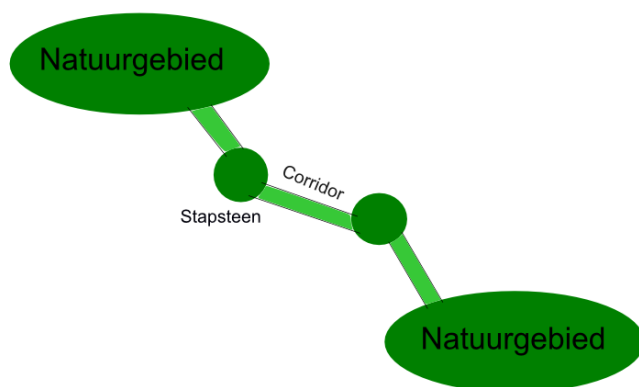
2.4 Natuurnetwerk Brabant en Natura 2000 (Natuurnetwerk Nederland)

Bijna alle natuur in het buitengebied valt onder het Natuurnetwerk Brabant of Natuur Netwerk Nederland (Natura 2000). De gebieden worden beschermd in de Wet natuurbescherming. De provincies zijn verantwoordelijk voor het bewaken van de natuur in deze gebieden. Het betreft bescherming van zowel direct in het gebied als invloeden op het gebied. De mogelijkheden en onmogelijkheden voor deze gebieden zijn opgenomen in de Verordening Ruimte (ruimtelijkeplannen.brabant.nl, themakaart Natuur en Landschap).

Behalve bestaande natuur zijn ook wensgebieden aangegeven. De gemeente heeft zich samen met de provincie ten doel gesteld om het natuurnetwerk af te maken. Ontsnippering is de basis voor natuurbeleid sinds 1990. Sinds 2005 is het netwerk grofweg op kaart gezet. In 2027 moet het netwerk af zijn.



Beheer: NM is natuurmonumenten SBB is Staatsbosbeheer gem H is gemeente Heusden
Op veel plekken ondersteunt de Natuur en Milieuvereniging Heusden bij het beheer van de natuur.



Door het netwerk kunnen planten en dieren zich verplaatsen tussen de verschillende natuurgebieden. Dit is essentieel om een soort gezond te houden (uitwisseling van genen). We proberen de kwaliteit van het netwerk steeds beter te maken, zodat soorten zich goed kunnen ontwikkelen. Daarbij worden belanghebbenden betrokken, zoals bewoners, natuurorganisaties en de agrarische sector.

De meeste natuur in het buitengebied wordt onderhouden door Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. De Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden spant zich sinds 1992 in met raad en daad om het natuurwerk waardevoller te maken.

	Staatbosbeheer hectare	Natuur monumenten hectare	Waterschappen hectare	Gemeente Heusden (hectare inclusief bermen)
Areaal	91	1513	265	451
Waarvan bos	15	739	40	88
Waarvan water	10	28	85	68

2.5 Biodiversiteit

Voor levensvatbare populaties van soorten is het essentieel dat zij elkaar kunnen bereiken en er verbinding bestaat tussen verschillende leefgebieden.

De gemeente verhoogt de biodiversiteit door:

- te ontsnipperen of beter gezegd het aaneensluiten van de groenstructuren;
- een toename van soortvariatie (soorten beplanting en bomen) in de gemeentelijke groenvoorzieningen;
- het toepassen van meer inheemse (streekeigen) soorten;
- het toepassen van extensief (natuurlijk) groenbeheer waar en wanneer mogelijk bij voorbeeld minder maaien, waardoor meer bloemen in het gras komen;
- het versterken van de relatie met landschap door, waar dit mogelijk is, randen ecologisch te beheren en natuur het dorp binnen te trekken;
- het maken van een soorten managementplan (zie hoofdstuk 6).

Biodiversiteit is de bouwsteen van onze natuur en het landschap en van onze welvaart en welzijn. Alles wat natuurlijk is, heeft er mee te maken. De productie van zuurstof, de bestuiving van planten en landbouwgewassen, het beheersen van plagen en waterzuivering. Biodiversiteit gaat over soorten en hun leefgebieden en hun onderlinge relaties. Het is van belang dat een soort in zijn leefgebied alles aantreft om te kunnen (over)leven: voldoende voedsel en water, voortplantingsgebied en nestgelegenheid, voldoende dekking om te schuilen of te migreren, geschikte omstandigheden om te overwinteren.

Hoofdstuk 3 Duurzaam beheer

Duurzaam beheer

Gezond oud laten worden,
Beeldgericht onderhoud
Eenvoud in onderhoud
Werken aan ondergrondse
voorzieningen,
Zorg voor flora en fauna

De gemeente Heusden heeft veel groen in beheer. We beheren beeldgericht; Het IBOR plan (Beleidsplan Integraal Beheer Openbare Ruimte 2021) is leidend. We beheren een groot deel met een eigen buitendienst. We zijn zuinig op onze bomen en op het bestaande groen. We beheren op een duurzame manier met zorg voor flora en fauna. Voor de toenemende invasieve exoten, die niet wenselijk zijn bedenken we een plan.

3.1 Hoeveel groen beheren we

Vergelijken we de gemeente Heusden met andere gemeenten van vergelijkbare grootte (< 50.000 inwoners), dan blijkt de gemeente Heusden qua groen in de openbare ruimte binnen de kernen gemiddeld te zijn.

Binnen de bebouwde kom	Groen binnen de bebouwde kom m2	M2 in de kernen van Heusden per inwoner	M2 gemiddelde vergelijkbare gemeenten Benchmark
Areaal groen	1.830.000	37	36,1
bomen, aantal	18.932	0,42	0,41
Gras m2	1.139.295	25,15	25,5
Struiken m2	493.770	10,9	11
Perken m2	6.795	0,15	0,13

BUITEN de bebouwde kom	Gem. Heusden totaal
Areaal bermen m2	2.071.658
Bomen (lanen) aantal	11.000
Bos en bosplantsoen m2 (openbaar)	1.076.787
Sloten m2	673.248

De hoeveelheid natuur buiten de kernen is groot. Dit groen is vaak in handen van een natuur beherende organisatie zoals bijvoorbeeld Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten of het Waterschap. Wij plegen daar geen onderhoud.

3.2 Eenvoudig en goed onderhoud

We streven naar eenvoud in onderhoud. Dure vormen van onderhoud aan bomen zijn bijvoorbeeld vormsnoei. We plaatsen liever een kleinere boom, dan iedere 3 jaar een boom te moeten kort snoeien. We maaien zoveel als nodig is voor de functie van de plek en bloemparken moeten de grond behoorlijk kunnen bedekken, zodat het met een aantal schoffelrondes beheersbaar blijft. Door het beheer van planten en bomen behapbaar te maken en goed te doen gaat beplanting lang mee. We geven ze boven en ondergronds aandacht. De wijkteams denken mee over de plantvakken, die ze bij moeten houden.

3.3 Beleidsplan integraal beheer openbare ruimte

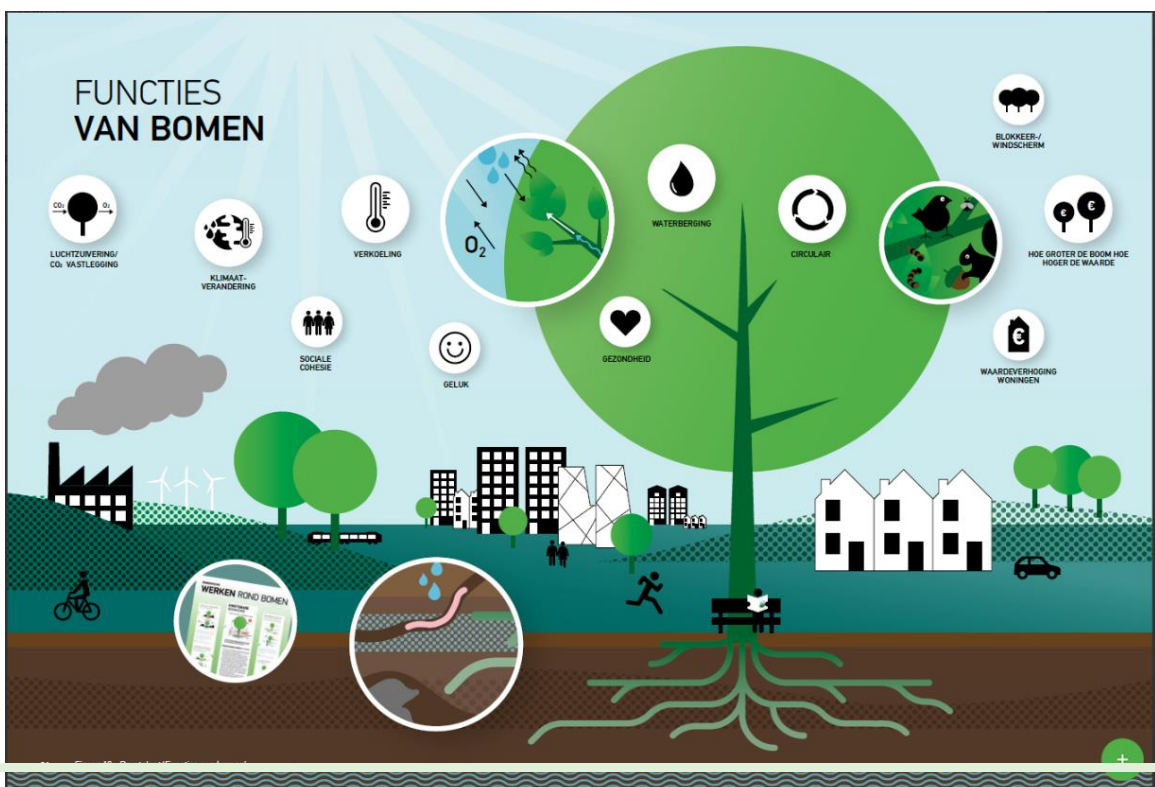
In het beleidsplan integraal beheer openbare ruimte (IBOR-plan, vastgesteld [op 28 september 2021](#)) is besloten het beheer integraal op te pakken en zoveel mogelijk beeldgericht aan te sturen. Hiervoor maken we gebruik van de landelijke gestandaardiseerde methodiek van het CROW voor beeldgericht werken.

Niet iedere plek hoeft er hetzelfde uit te zien. Niet overal hoeft het beheerniveau heel hoog te zijn, maar op sommige plaatsen wel! Per gebiedstype (centrum, woonwijk, buitengebied) is een onderhoudsniveau bepaald en door de gemeenteraad vastgesteld.

3.4 Eigen buitendienst

Er is veel groen om te beheren en dit kost relatief veel geld (inclusief bermen en sloten en speelvoorzieningen begroot € 4,8 miljoen in 2022, de werkelijke kosten bedroegen € 3,7 miljoen in 2020 en € 4,0 miljoen in 2021). Het beheer wordt gedaan met een eigen professionele buitendienst. Specialistische taken en bulkwerk worden uitbesteed zoals het bestrijden van de eikenprocessierups, het snoeien van hoge bomen, het maaien van bermen en sloten en het knippen van de vele hagen. Het voordeel van een eigen buitendienst is dat er snel ingespeeld kan worden op vragen en wensen van bewoners; de Heusdense manier van werken. We hebben die Heuse service hoog in het vaandel staan.

Daarnaast helpt de buitendienst veel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan werkervaring (30%). Zo helpen we werkloosheid oplossen en leveren we een bijdrage aan 'de sociale economie' (social return).



3.5 Bescherming van bomen.

De gemeente wordt gekenmerkt door een groot aantal bomen. Bomen hebben een belangrijke waarde. Ze verkoelen de kernen, zijn goed voor de biodiversiteit, maken de omgeving mooi en de mensen gelukkig en verhogen de waarde van de buurt. We zijn daarom zuinig op onze bomen.

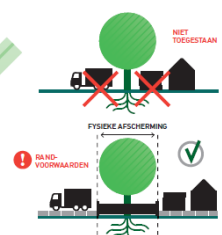
Sinds 2020 wordt iedere 5 jaar elke boom gemonitord en indien nodig gesnoeid. Zieke bomen worden extra in de gaten gehouden. Bomen tot 6 meter worden beheerd door de buitendienst. Ook snoeien ze de vormbomen en kronen ze de bomen op. We registreren alle handelingen.

De gemeente is lid van het Norminstituut bomen. Regels voor de bescherming van bomen zijn opgenomen in het "Handboek Bomen". Regels uit dit handboek worden geïntegreerd in de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte. We maken gebruik van bestekteksten van het norminstituut en van bijvoorbeeld hun bomenposters, die eenvoudig mee te geven zijn aan initiatiefnemers.

BOMENPOSTER

WERKEN ROND BOMEN

OPSLAG, PARKEREN EN TRANSPORT

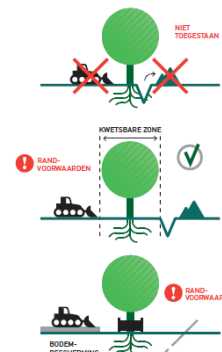


Als uitgangspunt wordt de fysieke afscherming, zie RANDVOORWAARDEN punt 1, rond de boom geplaatst tot buiten de kwetsbare boomzone.

Voor opslag, parkeren en transport gelden randvoorwaarden binnen de kwetsbare boomzone. Bijvoorbeeld het plaatsen van drukverdelende rijplaten.

1 Randvoorwaarden moeten worden uitgewerkt in een goedgekeurd Werkplan!

GRAVEN, OPHOGEN EN ANDERE BODEM-BEWERKINGEN



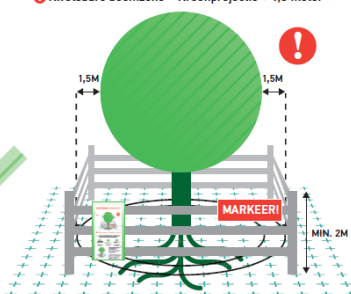
Voor graven, ophogen en bodembewerking gelden randvoorwaarden binnen de kwetsbare boomzone. Bijvoorbeeld minimale graafafstanden en wortelbescherming.

1 Randvoorwaarden moeten worden uitgewerkt in een goedgekeurd Werkplan!

Kabelgoten, mantelbuizen en gestuurd boren bieden soms een goed alternatief. Let bij grond- en graafwerkzaamheden ook op kabels en leidingen (KLIC-melding, WION).

KWETSBAAR BOOMZONE

1 Kwetsbare boomzone = Kroonprojectie + 1,5 meter



2 Werkzaamheden en de opslag van materiaal en materieel zijn binnen de KWETSBAAR BOOMZONE alleen toegestaan MET TOESTEMMING (goedgekeurd Werkplan).

RANDVOORWAARDEN EN EISEN

- Plaats een niet-verplaatsbare fysieke afscherming rond de boom (minimaal 2 m hoog) en markeer deze met de weerbestendige poster "Kwetsbare boomzone".
- Binnen elke kwetsbare boomzone zijn (tot 1,5 m buiten de kroonprojectie) de uitvoering van werkzaamheden en de opslag van materiaal en het rijden of parkeren van materieel en voertuigen alleen toegestaan met toestemming van de opdrachtgever of directie goedgekeurd Werkplan.
- Binnen elke kwetsbare boomzone gelden randvoorwaarden die uitgewerkt moeten zijn in het goedgekeurde Werkplan. Deze randvoorwaarden worden in de regel opgesteld aan de hand van een Bomen Effect Analyse (BEA).
- Het Werkplan vermeldt gedetailleerd (per boom) wanneer, op welke wijze, volgens welke randvoorwaarden en met welk materieel en welke hulpmiddelen werkzaamheden binnen de kwetsbare boomzone mogen en moeten worden uitgevoerd.
- Werkzaamheden roegen de duurzame instandhouding van de boom nooit in gevaar brengen.
- Graafwerkzaamheden binnen de kwetsbare boomzone zijn uitsluitend toegestaan met toestemming via het goedgekeurde Werkplan, zie hierboven punt 2.

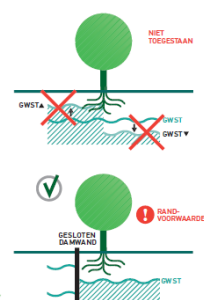
LEIDRAAD MINIMALE GRAAFAFSTANDEN

Stam Ø	Minimale graafafstand vanuit het hart van de stamvoet	Eenzijdige wortelontwikkeling of scheefstaande boom (trekzijde)
20 cm	> 1,25 m	2,0 m
40 cm	> 1,50 m	2,5 m
60 cm	> 1,75 m	3,0 m
80 cm	> 2,25 m	3,5 m
100 cm	> 2,50 m	4,0 m
150 cm	> 3,50 m	5,0 m

HANDBOEK BOMEN

Voor een juiste uitwerking van een goedgekeurd Werkplan en de eisen en randvoorwaarden voor werkzaamheden rond bomen wordt verwezen naar het Handboek Bomen | H2 | Werken rond bomen.

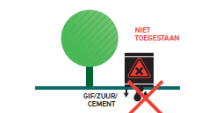
BRONBEMALING EN VERANDERINGEN IN GRONDWATERSTAND



Voor bronbemalingen en veranderingen in de grondwaterstand gelden zowel binnen als buiten de kwetsbare boomzone randvoorwaarden. Bijvoorbeeld het toepassen van een gesloten bronbemaling.

1 Randvoorwaarden moeten worden uitgewerkt in een goedgekeurd Werkplan!

VLOEISTOFFEN EN GASSEN



Bodemvreemde gassen en vloeistoffen kunnen grote schade veroorzaken aan de groeiplaats van een boom.

Houd gassen en vloeistoffen, maar ook cementmolens en (water)afvoeren, op grote afstand van de kwetsbare boomzone!

SNOEI-WERKZAAMHEDEN



Het snoeien van bomen is alleen toegestaan met toestemming van de opdrachtgever of directie, ook wanneer er enkel sprake is van een gebroken of beschadigde tak. Voor het snoeien van bomen gelden de eisen van het Handboek Bomen | H8 | Snoeien bomen.

3.6 Beheer van natuur

We hebben niet veel bos in eigen beheer. Veel natuur is in handen van Natuurmonumenten en Staatbosbeheer. De bossen, die we hebben beheren we extensief, om de natuur zijn gang te laten gaan en niet steeds te verstoren. Langs wandelpaden worden de bomen iedere vijf jaar gecontroleerd en veilig gehouden.

Het gras wordt extensief beheerd en één maal per jaar gemaaid of beweid met schapen.

De Natuur- en Milieuvereniging Heusden levert een belangrijke bijdrage in onderhoud van natuur op specifieke plekken, om de natuurwaarde verder te verhogen. Door hun kennis van de natuur, hun monitoring, het verwijderen van exoten, hun bijdrage aan plannen en voorlichting en het zorgvuldige handmatige werk is de soortenrijkdom rondom de dijken en in natuurgebieden verbeterd.

3.7 Duurzaam

De gemeente Heusden heeft ambities op het gebied van duurzaamheid. Het IBOR-plan neemt deze ambities als basis. Duurzaam betekent “met het oog op een gezonde toekomst” de best mogelijke keuzes maken. Daarbij houden we rekening met sociale, ecologische en economische gevolgen. Duurzame keuzes in het groen zijn bijvoorbeeld: ecologisch bermbeheer, het planten van streekeigen groen, helpen oplossen van wateroverlast door aanleg van wadi's, bij het aanplanten van nieuw groen rekening te houden met grotere periodes van droogte, het vermijden van chemische bestrijding en het gebruik van steeds meer elektrische gereedschap.

3.8 Zorg voor flora en fauna

De gemeente gaat zorgvuldig om met beschermde planten en diersoorten. Sinds 2021 handelt de gemeente bij beheer en renovaties naar de Gedragscode Soortbescherming Gemeenten.

Werkzaamheden kunnen tot gevolg hebben dat er planten en dieren dood gaan en bepaalde rust- en voortplantingsplaatsen beschadigd raken. Door te handelen volgens de gedragscode soortbescherming van Stadswerk, worden negatieve effecten op (lokale) populaties van beschermde dieren en planten inzichtelijk gemaakt en voorkomen of beperkt. Hierdoor wordt biodiversiteit behouden.

De buitendienstmedewerkers zijn getraind om bij hun werkzaamheden rekening te houden met flora en fauna. Ze werken volgens de gedragscode.

3.9 Invasieve exoten, ziekten en plagen

Steeds meer hebben we te maken met planten die van ver komen (exoten) en die de gebiedseigen dieren en planten verdrijven. Denk bijvoorbeeld aan de Aziatische duizendknoop, de Amerikaanse kers, watercressula, grote bereklauw. De gemeente experimenteert met verschillende manieren om exoten te beheersen. De komende jaren gaan we daar mee door, evalueren we de werkzaamheden en effecten en ontwikkelen we een plan voor de bestrijding van exoten.

In steeds meer bomen zijn ziekten aanwezig die niet te bestrijden zijn. De essen hebben last van de essentaksterfte en kastanjes van de kastanjebloedingsziekte. We volgen ontwikkelingen op het gebied van bestrijding. Als kap niet nodig is, dan gaan we daar niet toe over. Wanneer echter de veiligheid in het gedrang komt, is kap onvermijdelijk.



Hoofdstuk 4 Opknappen van versleten groen

Opknappen van versleten groen

Vervangen wat oud en versleten is.

We compenseren bomen

We verbeteren de groene kwaliteit;
maken het biodiverser, recreatiever,
klimaatbestendiger.

We accepteren enige overlast

Geconstateerd werd al in 2014 dat veel bomen en beplanting oud en versleten zijn en vaak niet op de goede standplaats staan. In 2018 was er geen geld voor grootschalige vervanging van groen. De omvormingsnoodzaak is hierdoor alleen maar toegenomen. We willen de noodzakelijke renovaties van versleten groen nu met prioriteit oppakken.

Bij renovaties verhogen we de biodiversiteit. We compenseren bomen, die gekapt worden en verbeteren de ondergrondse situatie.

We krijgen veel vragen voor herinrichting van bewoners. Groen kan ook overlast veroorzaken. We maken onderscheid tussen acceptabele en niet acceptabele overlast voordat we ingrijpen.

4.1 Een in te halen achterstand

Uit de groeninventarisatie van 2014 bleek dat noodzakelijke vervanging van groen (groenrenovaties) de komende jaren meer en meer gaat spelen. De vervanging gaat over het verbeteren van versleten perken in de wijken en het kappen en herplanten van bomen aan het einde van hun levensfase. Het gaat ook over het verbeteren van de ondergrondse omstandigheden van bomen. Het overgrote deel van het groen is inmiddels circa vijftig jaar geleden aangeplant en begint “op” te raken. We hebben daarnaast te maken met ziekten in bomen (essentaksterfte en kastanje bloedingsziekte) en zomers worden droger, waar bomen en plantvakken erg onder lijden.

In 2018 wisten we dat het budget voor groenrenovaties ernstig te kort zou gaan schieten. Omdat er toen onvoldoende geld beschikbaar was, moest het budget voor de nodige renovatie komen uit een bezuiniging op beheer. Dure vormen van beheer en overbodig groen moest omgevormd worden. Veel perken zijn daarom omgevormd naar gras, gazon is omgevormd naar kruidenrijk gras, bomenlanen gedund en bomen duur in onderhoud zijn gekapt. Er kwam veel weerstand op de omvormingen. Het kostte veel tijd om de keuzes uit te leggen. Door de weerstand, verliepen de omvormingen traag. We moeten nu constateren dat het efficiënter is om dat wat oud en versleten is met voorrang te vervangen dan eerst geld te besparen door omvorming van duur onderhoud. We gaan dus voortaan anders te werk dan is afgesproken in 2018.

4.2 Welke plantvakken komen voor verbetering in aanmerking

We hebben nooit systematisch gekeken naar de staat van onze plantvakken. Dit gaan we in 2023 wel doen, om een betere prioritering aan te kunnen brengen bij onze renovaties. We onderzoeken welke plantvakken voor een belangrijk deel versleten zijn. Deze plantvakken vernieuwen we in zijn geheel de komende 5 jaren. Plantvakken met minder uitval, planten we bij.

4.3 Welke bomen vervangen

Met ongeveer 30000 bomen die in ons bezit zijn en die gemiddeld 70 jaar mee gaan, is de verwachting dat **gemiddeld** per jaar 430 bomen vervangen moeten worden. De afgelopen jaren hebben we dit niet gehaald. We hebben dan ook een achterstand in te lopen.

De komende jaren willen we de opgelopen achterstand inhalen. De volgende bomen willen we als eerste aanpakken:

1. onveilige bomen: omdat we nu jaarlijks een inventarisatie doen van de gezondheid van de bomen, hebben we beter in beeld hoe de bomen erbij staan. Dit bevestigt het beeld dat veel bomen aan vervanging toe zijn. Veel essen hebben bijvoorbeeld de essentaksterfte (1.700 bomen). De essen gaan dan langzaam dood. Veel korte-cyclusbomen in de wijken (voorbeeld perenbomen, kersenbomen, maar ook kastanjes) blijken erg slecht te zijn en zijn aan vervanging toe. Daar moet de komende jaren geld voor beschikbaar komen. Bomen hebben een belangrijke functie in de openbare ruimte en juist oude bomen worden meer gewaardeerd. Daarom kappen we alleen als het moet en bekijken we altijd of een boom nog te redden is;
2. als plantvakken oud en versleten zijn, ligt er vaak ook een relatie met de bomen die daar in staan. Als plantvakken worden aangepakt bekijken we of de combinatie met de bestaande bomen nog de juiste is. Om deze reden kunnen ook bomen vervangen worden. Samen met bewoners maken we dan de afwegingen;
3. binnen integrale projecten bekijken we de inrichting van de straat van tuin tot tuin. Als een straat in zijn geheel gerenoveerd wordt vanwege rioleringswerkzaamheden of verkeersafwikkelingsredenen, dan wordt samen met alle disciplines gekeken naar mogelijke verbeteringen in de straat. We maken een analyse van waardevolle bomen en groen en bedenken dan hoe de inrichting van de gehele straat voor de komende 50 jaar beter kan en leggen dat voor aan de omwonenden. Bomen die een verbeterde inrichting in de weg staan kunnen om die reden gekapt worden. Maar ook zijn bomen leidend als deze bijvoorbeeld nog 50 jaar mee kunnen;
4. ook om andere redenen kunnen bomen aan vervanging toe zijn, zoals te kleine standplaats, opdruk van bestrating of een standplaats op riool/kabels en leidingen. Deze bomen komen in principe pas in aanmerking voor renovatie als een straat "integraal" wordt aangepakt, zoals onder 3 beschreven.

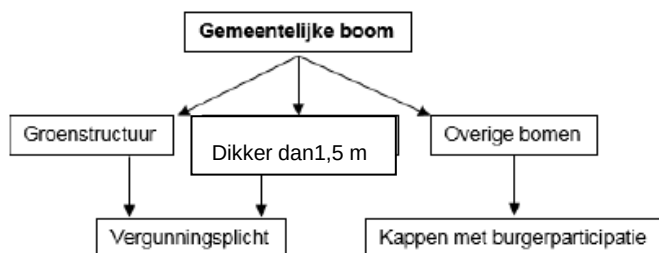
4.4 Compensatie bomen

Wanneer bomen worden gekapt, dan worden deze in principe gecompenseerd.

In de Verordening Fysieke Leefomgeving Heusden 2021 is bepaald hoe we grote bomen en bomen in de hoofdgroenstructuur beschermen.

- Bij het kappen van bomen wordt een vervangingsplan gemaakt. Daarbij nemen we mee de esthetiek, leefbaarheid, biodiversiteit, duurzaamheid, klimaat, wensen van andere disciplines en wensen van omwonenden. De kwaliteit van het groen moet vooruit gaan of in ieder geval gelijk blijven.
- Wanneer we bomen niet volledig kunnen compenseren, dan vindt compensatie plaats door het toevoegen van andere type groen in het groenvervangingsplan.
- Aan de groene uitstraling van een straat mag geen afbreuk gedaan worden. Bomen die geplaatst worden moeten gezond uit kunnen groeien; dus voldoende ruimte hebben onder en bovengronds.
- Kapvergunningsplichtige bomen van de gemeente worden altijd vervangen.

- Een collegevoorstel is nodig als meer dan tien bomen in de hoofdgroenstructuur worden gekapt.



4.5 Compensatie elders

Als de omgevingsvergunning of het college bepaalt dat bomen gecompenseerd moeten worden, maar binnen het project onvoldoende ruimte is, moet gezocht worden naar een plek voor compensatie in de buurt van het projectgebied. Als dan nog steeds geen plaats voor compensatie wordt gevonden, dan worden percelen voor compensatie elders aangewezen. Hiervoor is een “Projectenboek Groen” ontwikkeld, met projecten waarin compensatie plaats kan vinden. Deze percelen voldoen aan de criteria eerder door de raad gesteld:

- er is sprake van een perceel van matige of minder landbouwkundige waarde en met een relatief lage boekwaarde;
- de percelen maken het mogelijk de verbindingen van natuur van buiten de bebouwde kom naar binnen de bebouwde kom te versterken;
- de percelen sluiten bij voorkeur aan op de groenstructuur;
- de percelen vergroten de aantrekkelijkheid van het recreatief uitlooph gebied langs de kernen;
- eventuele afwaardering van de percelen wordt meegenomen.

Compensatie kan plaats vinden door aanplant van bomen, struiken en/of het realiseren van natuurwaarde. Een combinatie is mogelijk en er zal per project worden bekeken wat er nodig is om ter plaatse de maximale waarde te behalen. Hiervoor wordt op voorhand, afhankelijk van de locatie, doelstellingen geformuleerd en een bijbehorend inrichtingsplan opgesteld.



Om de compensatie te vereenvoudigen zijn compensatiebedragen vastgesteld en is een compensatiefonds bomen ingericht (dit is de reserve bovenwijkse voorzieningen onderdeel rood voor groen, in dit plan wordt verder gesproken over compensatiefonds). In de Verordening fysieke leefomgeving Heusden 2021 is uitgewerkt hoe hoog compensatiebedragen zijn.

Wanneer compensatie fysiek niet mogelijk is of de compensatie kan niet binnen het gestelde tijdsbestek worden gerealiseerd, dient een financiële compensatie plaats te vinden middels een

storting in het compensatiefonds bomen. Wanneer slechts gedeeltelijk aan de compensatie kan worden voldaan dient het resterende deel te worden overgezet in een financiële compensatie. Twintig procent van de monetaire waarde (volgens Norminstituut bomen) van een te kappen boom dient gecompenseerd te worden. Deze regel is opgenomen in de Verordening Fysieke Leefomgeving Heusden 2021.

Boomwaarde index (monetaire waarde)

Duurzaam groeiende boomsoorten																
Regulier (eik/beuk/linde/esdoorn etc.)																
Verloop potentiële boomwaarde (gedurende standaard omloop) afgerond op 250 euro																
Leeftijd (jaren)	5	10	15	20	25	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120	140
Beleidsstatus																
I	2.500	3.250	4.000	5.000	6.250	7.750	11.500	17.250	26.000	38.750	57.500	126.500	126.500	125.500	123.500	117.000
II	2.000	2.500	3.250	4.000	5.000	6.250	9.500	14.250	21.250	31.750	31.250	30.250	28.500	26.500	23.000	...
III	1.750	2.250	2.750	3.500	4.250	5.500	8.250	8.000	7.750	7.500	6.750	6.000	4.750	...	...	...
IV	1.500	2.000	2.500	3.250	3.000	2.750	2.250	...	...	...	...	...	...	...	...	...

Snelgroeiende boomsoorten																
Pionier (wilg/els/populier etc.)																
I	2.000	2.500	3.250	4.000	5.000	6.250	9.500	14.000	14.000	13.750	13.500	13.000	12.250	11.250	10.000	...
II	1.750	2.250	2.750	3.500	4.250	5.500	5.250	5.000	4.500	4.000	3.000	...	...	...	...	...
III	1.500	2.000	2.500	3.250	3.000	2.750	2.250	...	...	...	...	...	...	...	...	...
IV	1.500	2.000	1.500	1.250	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

De financiële compensatie wordt gestort in het compensatiefonds bomen. Dit fonds wordt benut om maatregelen te financieren die bijdragen aan het verhogen van de kwaliteit van het boomareaal en daarmee samenhangende doelen als leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit. De maatregelen die uit het fonds gefinancierd worden bestaan uit het aanplanten van bomen, revitalisering van het bomenbestand of omvormen van groen naar natuur.



4.6 Groen en overlast

Het (algemeen) belang van groen voor de leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit dwingt de gemeente tot terughoudendheid bij het verwijderen ervan. Overlast van bomen, is vaak subjectief. Bladafval, vruchtval, vogelpoep, luizen, etc. horen bij bomen en zijn geen reden voor de gemeente om een aanvraag omgevingsvergunning ten behoeve van kappen in gang te zetten. In beginsel stelt de gemeente zich daarom op het standpunt, dat van bewoners en belanghebbenden verwacht mag worden dat zij rekening houden met het groen in hun woonomgeving.

De gemeente kijkt in situaties waarin van een normaal gebruik van de (openbare) ruimte geen sprake meer is, per situatie of maatregelen gerechtvaardigd zijn. De gemeente denkt daarbij aan situaties waarin:

- de veiligheid in het geding is en/of;
- de boom ernstige gebreken vertoont waardoor het risico op schade aannemelijk is;
- mensen geen enkel zonlicht meer in hun tuin/ woning kunnen ontvangen;
- de boom schade veroorzaakt aan de omgeving/ woning.

4.7 Schadeveroorzaking, vergoeding van schade

Steeds vaker ontstaan situaties waarin een partij meent schade te ondervinden van aanwezige bomen. Dit kan leiden tot een verzoek om schadevergoeding of een verzoek tot het kappen van bomen. Cruciaal bij het vergoeden van schade is of het toebrengen van schade of hinder als gevolg van groen op een onrechtmatige wijze heeft plaatsgevonden. Als eigenaar van groen is de gemeente gehouden om te voorkomen dat bomen en groen schade veroorzaakt. Daartoe controleren we de bomen systematisch op veiligheid en gezondheid en beheren we onze bomen op basis hiervan. Daarmee zijn we juridisch gedekt tegen claims.

Verder hanteert de gemeente de volgende regels in verband met voorkomen van overlast.

- Bij het planten van bomen zal de gemeente zich richten op het voorkomen van schade of hinder in de toekomst. Dat kan door een juiste boomkeuze in relatie tot de beschikbare ruimte, maar ook het treffen van maatregelen in de groeiplaats (bijvoorbeeld wortelschermen);
- Bij ervaren overlast/schade probeert de gemeente tijdig in te grijpen.

4.8 Bomen en zonnepanelen

Verzoek om kappen van bomen in verband met zonnepanelen komt steeds vaker voor. Dit geeft tegenstellingen aangezien we graag bomen willen behouden, maar zonnepanelen toejuichen. Binnen de gemeente hanteren we het uitgangspunt dat als een boom er eerder stond het verzoek tot kappen niet wordt ingewilligd.

Bij nieuwbouw is vaak sprake van smalle straatprofielen en daardoor in veel gevallen een geringe afstand van woningen tot aan de openbare ruimte. In het kader van duurzaamheid worden steeds vaker zonnepanelen aangebracht in nieuwbouwprojecten. In deze situaties moet worden voorkomen, dat binnen het project aan te planten bomen “een sta in de weg gaan vormen”, voor de zonnepanelen. Bij het opstellen van het programma van eisen voor het stedenbouwkundig plan dient hier rekening mee gehouden te worden.

Hoofdstuk 5 Buitengebied verbonden met de kernen

Buitengebied verbonden met kernen

Het buitengebied dooraderen met natuurlijk en recreatief groen.

Het natuurnetwerk afgemaakt. Bijdragen aan bovengemeentelijk beleid

De gemeente Heusden heeft een sterk en mooi buitengebied.

De gemeente Heusden wil de waarden aan natuur en landschap behouden en verder ontwikkelen. Ontwikkelingen in het buitengebied worden landschappelijk goed ingepast. De nieuwe natuur, die we ontwikkelen is in lijn met het karakteristieke landschap dat er al is. We maken het natuurnetwerk af en leggen verbindingen tussen de bestaande natuur en de kernen. Samen met agrariërs dooraderen we het buitengebied met landschapselementen. We verbeteren de ontsluiting voor bewoners en recreanten die van het buitengebied willen genieten.

5.1 Het landschap

De gemeente wordt gekenmerkt door verschillende landschapstypen en als je buiten goed kijkt zie je de ontstaansgeschiedenis.

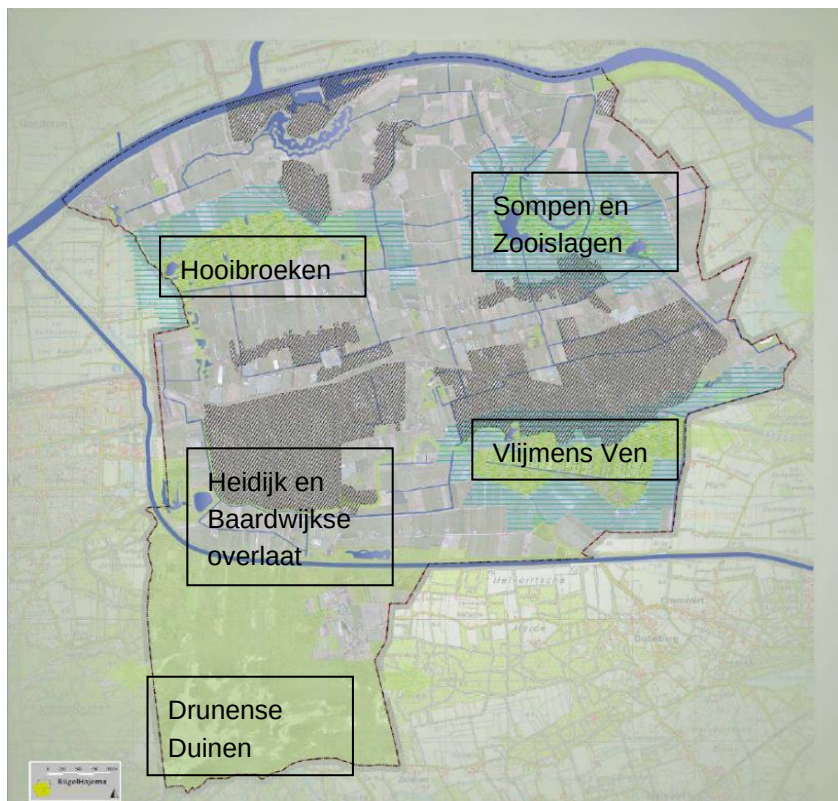
In de Ontwikkelingsvisie Buitengebied (BugelHayema 2010) is een analyse gemaakt van natuur en landschap van de gemeente Heusden. Het landschap en de natuur is herkenbaar via de natuurlijke grondslag.





Deelgebieden

- Oeverwal
- Rivierkom
- Dokzendrug
- Parkzone
- Overlaat / Kwelzone
- Duin
- Water
- Herstel / beleefbaarheid 'Oude Maasje'
- Lijnvormige elementen landschappelijke versterking verbeteren landschappelijke inpassing bestaande erven
- Groene begeleiding EVZ
- Open corridors
- Bebouwingsconcentratie
- Kleine kernen
- Buiten plangebied



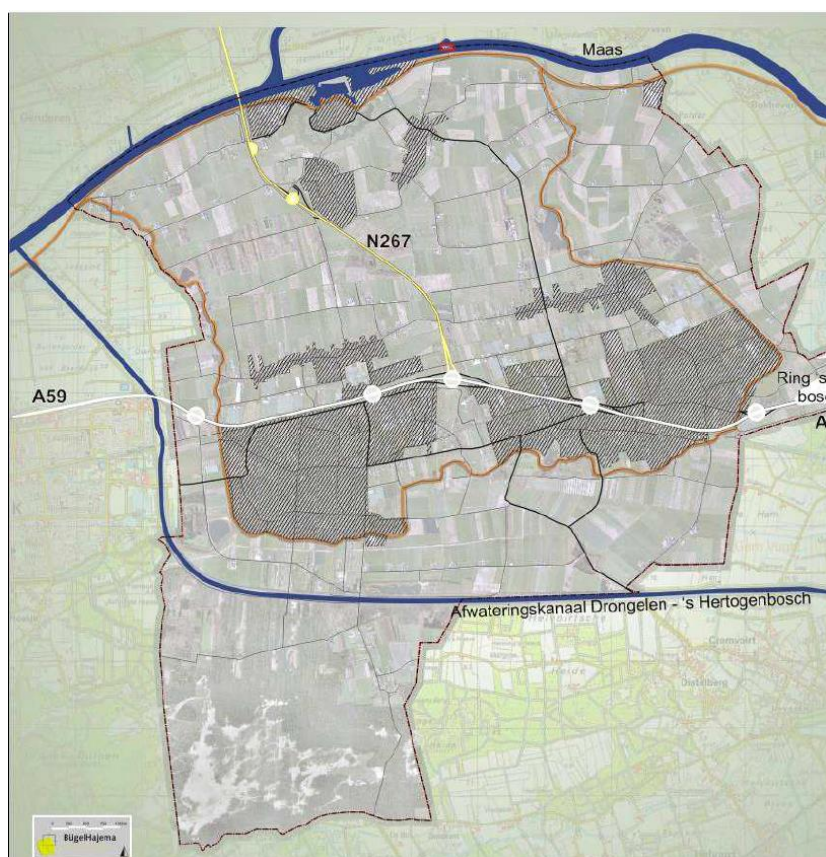
NATUUR

- Natte natuurparel / waternatuur
- Beschermzone natte natuurparel
- EHS bestaande natuur
- Water
- Buiten plangebied

Het landschap van gemeente Heusden (Bugel Hayema 2010)

- Tegen de Maas met zijn bloemrijke dijken vind je de zavelige gronden van de oeverwallen. Daar liggen oude dorpen en de vestingstad Heusden. Er staan oude boerderijen met boomgaarden. Er liggen cultuur- en graasgronden. De Maas heeft zich verschillende keren verlegd. Daarvan vindt je oude kronkelige restanten in het gebied waardoor het landschap onregelmatige patronen heeft. De natuur van Sompen en Zooislagen ligt op deze gronden in de natste gedeeltes.
- Op de rivierkomklei liggen sinds de grote ruilverkaveling de grootschaligere agrarische bedrijven vaak met veeteelt. De natte-klei-natuur van de Hooibroeken ligt daar ook. Het gebied heeft een rationele verkaveling.
- Op de dekzandruggen is de Langstraat gebouwd.
- Onder Vlijmen en Drunen en in het westen van de gemeente liggen de zandgronden van de Baardwijkse Overlaat, waar tijdens de grote ruilverkaveling ook boerderijen naar toe verplaatst zijn. Het gebied werd oorspronkelijk gebruikt om water van de Maas op te vangen bij overstromingen; later is deze ingericht als waterlinie ter verdediging van het land. Het is een open gebied. Groen staat vooral op en rond de erven Door de kweldruk liggen hier kansen voor bijzondere natuur en is hier natuurgebied "het Vlijmense Ven" aangelegd (2018). Langs de dijken liggen wielen, die littekens zijn van oude dijkdoorbraken.
- De Drunense duinen liggen op de onvruchtbare stuifzandgronden; lang geleden ontstaan door rooibouw.
- De dorpen zijn ontstaan op plekken die gunstig waren om te wonen; de hoger gelegen dekzandruggen of op de oeverwal. De natuur is aangelegd op stukken, die voor de mens slecht bruikbaar was, omdat deze te vochtig, te droog of te voedselarm was.
- De wateren verbinden de natuur voor de dieren en planten. De dijken verbinden de natuurgebieden recreatief.

DIJK KRALENSNOER OM KERNEN



5.2 Landschappelijke inpassing bij nieuwe ontwikkelingen

De aangekondigde Omgevingswet biedt meer ruimte voor ontwikkelingen in het landelijk gebied. Onder het motto 'ja, mits' kunnen nieuwe ontwikkelingen worden toegestaan, mits wordt bijgedragen aan de kernkwaliteiten van dat landelijk gebied. De omgevingsvisie Heusden (2023), de Ontwikkelingsvisie Buitengebied (2010) en de Omgevingsverordening Noord-Brabant fungeert als toetsingskader voor initiatieven, die zich aandienen in het buitengebied en die niet passen in het bestemmingsplan/omgevingsplan. Bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied wordt een Kwaliteitsverbetering Landschap gevraagd conform de Omgevingsverordening van Provincie Noord-Brabant. In de Ontwikkelingsvisie Buitengebied zijn ontwerprichtlijnen opgenomen per deelgebied, die nog steeds passend zijn. Daar toetsen we aan.

5.3 Versterken van natuur en landschap

Op de kaart van de Heusdense Groenstructuur zijn in 2018 gebieden aangewezen, waar we natuur willen versterken of laanstructuren terug willen brengen; soms concreet, soms indicatief. Het gaat om extra stukjes groen, die de groenstructuur van de gemeente verbeteren. Zie bijlage 1: de kaart van de groenstructuur. We werken aan realisering van de groenstructuur volgens deze kaart.

Een aantal projecten worden gerealiseerd in het kader van de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL). Andere landschapsversterking zijn opgenomen in Projectenboek Groen. Omdat er nog voldoende opgaven in het buitengebied liggen voor de komende jaren, zijn geen nieuwe lijnen of vlakken toegevoegd. Het projectenboek groen wordt elke twee jaar bijgewerkt en aan de raad voorgelegd.

Projecten dragen bij aan het Natuur Netwerk Brabant of aan het Natuur Netwerk Gemeente Heusden of legt nieuwe verbindingen van buiten naar binnen de bebouwde kom. Zij liggen verspreid over de gemeente.

We verbeteren ook de wandelstructuur met onverharde paden in het buitengebied, Rond de kernen maken we een combinatie van groen en wandelen.

Tenslotte worden veilige verbindingen gelegd voor overstekend wild. Zie projectenboek groen: Bijlage 5.



Gemeente overstijgend

Bovenstaande ontwikkelingen zijn kleinschalig en passend bij het gemeentelijk beleid.

Daarnaast zijn we betrokken bij gebiedsoverstijgende programma's. Deze staan naast dit beleid. Ze bijten elkaar niet, maar vullen elkaar aan. De programma's komen los van dit plan naar de raad.

Nationaal programma Landelijk gebied

Op hoger schaalniveau is de gemeente betrokken bij de GGA (Gebieds Gerichte Aanpak) Vlijmens Ven en GGA Drunense Duinen. Deze zijn onderdeel van het van het **Nationaal Programma Landelijk Gebied**. De gebiedsgerichte aanpak moet ons op weg helpen naar een Brabant met voldoende schoon water, schone lucht, gezonde bodem en minder stikstof: condities die goed zijn voor mens, leefomgeving, natuur en landbouw; met waar mogelijk ook aandacht voor ruimtelijke ontwikkelingen als verstedelijking en infrastructuur en ruimte voor energie. Het gebied Vlijmens Ven/Moerputten en de Drunense Duinen zijn twee van de 17 gebieden in Brabant waar een verkenning is uitgevoerd om de opgaven op een rij te zetten en te bepalen of een gezamenlijke gebiedsgerichte aanpak ons helpt op weg naar het realiseren van die opgaven.

De belangrijkste opgaven:

- de Natura 2000-opgave staat centraal, met vooral eisen aan grondwaterstand en aan de stikstofdepositie;
- de landbouw moet zodanig versterkt worden dat het perspectief biedt voor de boeren die doorgaan en past bij de langere -termijnbeelden voor duurzame landbouw (kringloop, grondgebonden, extensief etc.);
- er is vanuit Aanpak Hoogwater 's-Hertogenbosch e.o (HOWABO) een grote waterbergingsopgave, die voor een groot deel in en nabij dit GGA-gebied moet worden opgelost;
- er is een opgave om de oppervlaktewaterkwaliteit op orde te brengen (vanuit de Kader Richtlijn Water);
- er liggen koppelkansen met opgaven voor verstedelijking, energietransitie, recreatie, natuurontwikkeling buiten N2000, herstel van de waarde weidevogelgebied en herstel van het karakteristieke open landschap met cultuurhistorische landschapselementen.

Van Gogh Nationaal Park

Ook ondersteunen we de ontwikkeling van Van Gogh Nationaal Park. Gezamenlijk met commerciële partijen en (semi) overheid wordt gewerkt aan initiatieven met respect voor elkaars belangen zonder het gemeenschappelijk doel uit het oog te verliezen. Streven is een landschap van de toekomst met nieuw perspectief voor agrarische ondernemers en elkaar op de kaart te zetten.

Hoofdstuk 6 Integraal

Integraal

Groen helpt oplossen.
Wateroverlast, hitte, ruimte voor
langzaam verkeer, spelen en
recreëren nemen we integraal
mee. Oplossingen zoeken we ook
ondergronds.

We komen met een groennorm

Groen in de openbare ruimte staat niet op zich. De openbare ruimte willen we in de toekomst meer gaan inrichten voor o.a. langzaam verkeer, sport en bewegen en ontmoeten. Ook is er de zorg voor voldoende wateropvang en het aanleggen van een ondergrondse infrastructuur. Met elkaar richten we de openbare ruimte in. We hanteren het 'integraliteitsprincipe'. De gemeente Heusden is en blijft een groene gemeente. We willen niet alleen voldoende groen, maar ook groen dat meehelpt om de openbare ruimte de kwaliteit te geven die nodig is. Daarom wordt de komende tijd gewerkt aan een groennorm.

6.1 Omgevingsvisie

In de Omgevingsvisie staat dat we minder autoverkeer willen binnen de kernen en buurten die socialer en leefbaarder zijn. "We willen gezond leven; meer fietsen en hebben ook de wens om te spelen op straat, te sporten in de parken, en te wandelen vanuit huis naar het buitengebied. We willen naast volop ruimte en tijd voor onszelf en vaak het eigen gezin ook weer meer dingen samen doen en elkaar ontmoeten. Dat past natuurlijk ook bij het dorpse karakter, van ons kent ons en nabijheid." Ook is in de Omgevingsvisie aandacht voor het vergroten van de biodiversiteit; zowel binnen als buiten de bebouwde kom. We werken daarbij samen met lokale organisaties, de provincie en het rijk. We zetten in op het versterken van natuurgebieden, verbeteren van de water- en milieuecondities, verbreden van het Natuur Netwerk Nederland naar stedelijk en landelijk gebied en het verbinden van opgaven en partners.

Nog een grote opgave is de klimaatverandering die leidt tot meer water- en meer droogteoverlast. Met dit groenbeleid werken we de ambities uit de omgevingsvisie verder uit.



**Ontwerp-
Omgevingsvisie
Heusden**

6.2 Verkeer

Het GVVP (Gemeentelijk Verkeers- en Vervoers Plan) zet in op “een groene toekomst”, “een prettige leefomgeving”, “gezondheid en vitaliteit”. Het autoverkeer binnen de bebouwde kom moet vertragen en meer ruimte moet gemaakt worden voor fietsen en wandelen. Vertragen van snel/zwaar verkeer kan door versmallen van wegen en vergroenen van de straat. Daarentegen kan de vraag om wandelpaden en fietspaden vragen om meer verharding ten koste van het groen. Wandelpaden worden bij voorkeur niet in asfalt aangelegd en fietspaden kunnen ook ten koste van de verharding van wegen aangelegd worden. Per straat wordt een afweging gemaakt.

In het buitengebied zijn de wegen soms te smal voor de functie. Als er een wegverbreding nodig is, mag dit niet zondermeer ten koste gaan van bermen en soms bomen. Aankoop van gronden zal wellicht nodig zijn, als we bomen en ecologisch waardevolle bermen willen behouden.

VISIE GVVP



6.3 Spelen

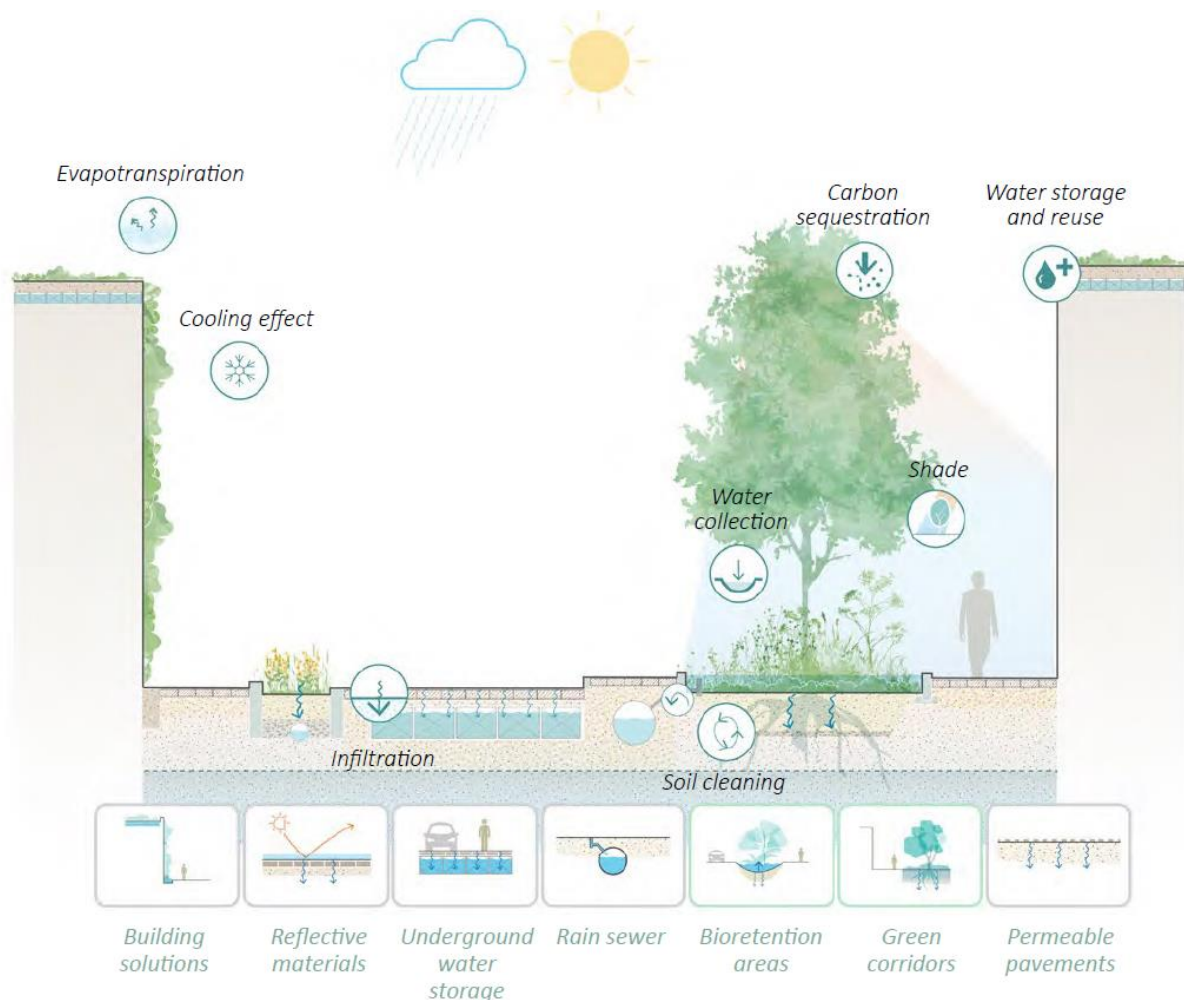
Kinderen en volwassenen hebben ruimte nodig om te spelen, bewegen en te ontmoeten. Spelen en sport dragen bij aan gezondheid en plezier. Dat rechtvaardigt aandacht voor het nemen van beweegvriendelijke inrichtingsmaatregelen in de wijken van de diverse dorpen in de gemeente. In het *Visiedocument spelen en bewegen* wordt het belang hiervan aangegeven. In de visie is een plan opgenomen om de inrichting van de omgeving in gemeente Heusden stimulerender te maken voor sporten en bewegen. Waar mogelijk dient spelaanleiding, natuurlijk spelen en ontmoeten te worden opgenomen bij herinrichting of nieuwe aanleg van groen. Ruimtes om te spelen kunnen formele en informele speelruimtes zijn. De ambitie om grotere ruimten te maken en te ontsnipperen wordt gedeeld. Onze ambitie hierin is om in de groene ruimten vooral het natuurlijk spelen te stimuleren en natuurlijke materialen te gebruiken.



6.4 Klimaatadaptatie en wateroverlast

“De gemeente Heusden is een gemeente met veel verhard oppervlak. Om klimaatadaptief te worden is “ontstenen en vergroenen” nodig”. En zoals ook verwoord in de Omgevingsvisie: “Om deze stap te kunnen maken is het nodig om blauw en groen aan de voorkant van de planvorming mee te nemen. We zetten daarbij in op meervoudig ruimtegebruik en een meer integrale vormgeving van de openbare ruimte”.

In het Waterplan van de gemeente zijn diverse maatregelen opgenomen om de kwaliteit van het water voor natuur en mens te waarborgen, overlast tegen te gaan en water te bergen om in te spelen op droogte. Het vergroenen van de gemeente helpt het beleid op het gebied van wateroverlast en klimaatadaptatie. Daarom streven we tenminste naar het behoud en versterking van de hoeveelheid beschikbaar groen in de kernen.



6.5 Kabels en leidingen

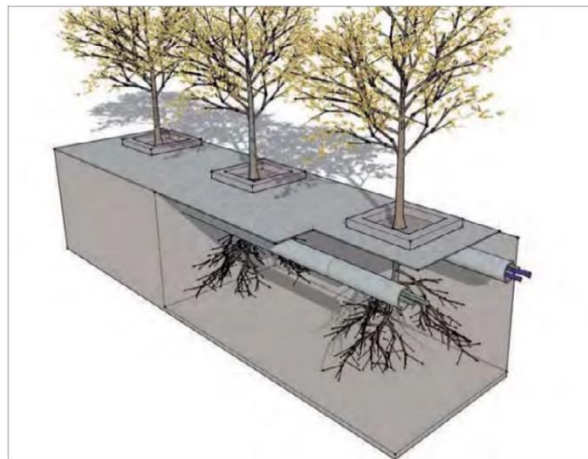
Het wordt steeds drukker in de ondergrond. In het verleden zijn er vaak bomen geplant op kabels en leidingen. Bomen en ondergrondse voorzieningen gaan slecht samen. Boomwortels kruipen in het riool. Gasleidingen, waterleidingen en kabels kunnen breken als bomen omwaaien. Dat geeft overlast of zelfs een gevaar voor de omgeving. Als er gegraven moet worden in verband met kabels en leidingen, dan belemmeren wortels de gang daar naar toe. Wortels kunnen niet zomaar doorgezaagd worden, omdat de boom hier instabiel van wordt of zelfs dood gaat. Handmatig graven de kabels- en leidingexploitanten zich nu een weg bij de aanwezigheid van een boom. Regel is dat doorzagen van wortels dikker dan een pols niet geoorloofd is. Maar ook zijn vaak kabels en leidingen onder een boom doorgeschoten wanneer deze er al stond.

In het LIOR (Leidraad Inrichting Openbare Ruimte) zijn regels opgesteld voor kabels en leidingen in relatie tot bomen. In nieuwe situaties leggen we de kabels en leidingen ten opzichte van bomen aan zoals vastgelegd in het LIOR. De gemeente stelt een nutstracé beschikbaar. Het is vervolgens niet meer toegestaan om gesloten verharding, bomen, diepwortelende beplanting of water/Wadi's op of nabij het tracé aan te leggen.

Als we alle oudere bomen gaan toetsen aan deze regel dan verdwijnt de boom uit het straatbeeld. Het is dan ook noodzaak om bestaande situaties zoveel mogelijk te accepteren. Er is een omleggingsregeling in de maak, om de situatie beetje bij beetje te verbeteren.

Als bomen in de groenstructuur staan en de bomen stonden er eerder dan dat de leidingen er lagen, dan komen bomen in principe terug als deze gekapt moeten worden. Als het terug planten van bomen in de groenstructuur moeilijk is, dan moet het nemen van maatregelen, zoals kabelgoten, wortelschermen, mantelbuizen mogelijk worden. Daar is tot op heden in de begrotingen geen rekening mee gehouden. Een reservering hiervoor is belangrijk, om de boomstructuur te behouden en de gewenste boomstructuur aan te kunnen leggen (zie kaart groenstructuur bijlage 1).

Uit toolkit kabels en leidingen Rotterdam



6.6 Wat is voldoende groen

Bovenstaande paragrafen laten zien hoe belangrijk groen is en welke integraliteit het vormt. De komende jaren wordt nog veel gebouwd en ingebreed in bestaande kernen. Voor veel thema's zijn normen opgenomen, zoals voor parkeren, wegen, water etc.. Voor groen zijn geen duidelijke normen vastgelegd, waardoor het vaak een sluitpost vormt in een plan. Het gevaar voor verstening van de kernen door inbreidingen en stenige nieuwe ontwikkelingen willen we voorkomen. Bij nieuwe ruimtelijke projecten stimuleren we de aanleg van groen en natuurinclusief bouwen. We gaan minder verharding aanleggen in de wijken en meer groen en bomen planten. Dat is nodig om wateroverlast en hittestress te voorkomen. Hiervoor leggen we groennorm vast. Deze zal opgenomen worden in de

Leidraad Inrichting Openbare Ruimte Heusden of de Verordening Fysieke Leefomgeving. We zullen onderscheid maken per type wijk. In de toetscriteria nemen we ook mee de bijdrage aan biodiversiteit en natuurinclusief bouwen. We gaan bij andere gemeenten te rade, die al een groennorm hanteren, zoals Den Bosch, Breda en Lingewaard. We onderzoeken of een vergelijkbare norm gehanteerd kan worden binnen de gemeente Heusden. Hiermee willen we garanderen dat alle nieuwbouwontwikkelingen groen en klimaatbestendig zijn.

Binnen de kernen van gemeente Heusden is per woning 92 m² groen ter beschikking. We zijn een groene en een niet-stedelijke gemeente. Zeventig procent van de bewoners (Wijkatlas) willen graag het aantal bomen en dus de hoeveelheid groen in de dorpen tenminste gelijk houden. Volgens de nota ruimte (2004) is minstens 75 m² groen per woning de ondergrens. Hierbij wordt alles wat niet versteend is meegeteld als groen, zoals parken, grasvelden, bermen en water. Het tweede criterium is een advies van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en gaat over de aanwezigheid van tenminste één hectare aaneengesloten groen per buurt. Volgens de WHO is het belangrijk dat groen niet te versnipperd is 'voor biodiversiteit, ontspanning en welzijn van mensen.' Bovenstaande normen betrekken we bij het vaststellen van de groennorm.

Hoofdstuk 7 Samenwerking met bewoners.

Samenwerking met bewoners

We stimuleren vergroening van eigen plek.

De bewoners denken mee over groeninrichting eigen straat.

We maken een soortenmanagement plan

De inwoners en ondernemers van gemeente Heusden voelen zich betrokken bij de groene inrichting van hun omgeving. Het draagvlak voor natuurbeleid is groot. Dit blijkt uit de analyse van de verschillende consultatierondes (zie bijlage 2). De gemeente krijgt veel vragen van inwoners. De Heusdense inwoners en ondernemers betrekken we bij nieuwe groeninrichting. Daarnaast willen we samen optrekken voor de soortbescherming in de kernen. Bij nieuwbouw en verbouw doet ieder zijn eigen flora- en fauna-onderzoek en indien gevraagd een compensatie ter plaatse. We willen onderzoeken of we een gemeentebreed en gezamenlijk Soorten Managementplan kunnen opstellen.

Voor het verbeteren van de biodiversiteit in het buitengebied doet de gemeente Heusden mee aan verschillende stimuleringsregelingen.

7.1 We stimuleren vergroening van eigen plek en omgeving

Slechts een klein gedeelte van het grondgebied van de gemeente Heusden is in eigendom van de gemeente. Behalve in de openbare ruimte is veel waardevol groen aanwezig in particuliere tuinen en terreinen. Elke vierkante meter steen die wordt vervangen door groen helpt de natuur vooruit. Het helpt ook wateroverlast oplossen en verbetert het leefklimaat. De omgeving wordt bovendien fraaier. Vijftig procent van de inwoners van de gemeente zegt bij te willen dragen aan extra groen. We ondersteunen die graag met doelgerichte acties samen met de afdeling water en klimaat en de stichting Steenbreek.

Voor inwoners die zelf met initiatieven komen voor verbetering van het groen in de openbare ruimte is een initiatieven tafel opgericht, waar mee gedacht wordt. Niet overal kan in meegegaan worden, maar waar mogelijk denken we mee en maken we mogelijk



7.2 De bewoners denken mee over groeninrichting eigen straat

Als er omvormingen plaats vinden in de omgeving laten we dit weten aan bewoners en zij krijgen de gelegenheid hierover mee te praten.

Afhankelijk van het type project zullen we op verschillend niveau de inwoners bij de plannen betrekken; van informeren tot (mee)beslissen. Herinrichting van de openbare ruimte is complex en hangt samen met veel aspecten. Dat heeft u kunnen lezen. De implementatie van de ideeën en wensen vanuit de samenleving moeten altijd in breder perspectief en samen met allerlei belangen worden bekeken. Dit leidt tot meer duurzame en betere oplossingen een groter draagvlak en meer betrokkenheid.

De gemeente geeft veel ruimte om mee te denken bij omvorming van de straat. Als de omvorming alleen groen hanteren we de richtlijn om omwonenden mee te laten beslissen wanneer ongeveer 10 of meer bomen gekapt worden in een straat, die niet op dezelfde wijze terug komen. Als we bomen één op één vervangen vanwege de vitaliteit van bomen is overleg met omwonenden van minder belang en worden ze alleen geïnformeerd.



7.3 We werken samen aan een Soortenmanagement plan

Wanneer je bouwt of verbouwt moet je onderzoek doen naar het voorkomen van beschermde dier/plantensoorten. Dit is verplicht vanuit de Wet Natuurbescherming en is er om te zorgen dat beschermde soorten en hun leefgebied niet verder verkleind worden. Dus de biodiversiteit niet verder achteruit gaat. Deze last drukt nu op iedere afzonderlijke bewoner, die bouwt of verbouwt. We denken het beter te kunnen doen als we hierin ook samen op gaan trekken:

Door op voorhand een gebiedsbreed onderzoek te doen naar beschermde soorten en een plan te maken om het leefgebied van deze soorten te verbeteren doen we het beter voor de natuur en hoeven veel individuele onderzoeken en ontheffingsaanvragen niet meer gedaan te worden. We noemen het maken van een dergelijk plan een Soortenmanagement Plan (SMP).

Het doel van het Soortenmanagementplan is het actief verbeteren van de staat van instandhouding van beschermde dieren- en plantensoorten. En tegelijkertijd het meenemen van koppelkansen tussen biodiversiteitsherstel en andere opgaven in de bebouwde omgeving, zoals het faciliteren van ruimtelijke ingrepen.

Hiervoor moet een onderzoek gedaan worden naar het voorkomen van beschermde soorten in de kernen. De instandhouding of zelfs verbetering van de populatie van deze soorten is het doel. Iedereen die verbouwt moet daar aan bijdragen.

Onze bewoners, de woningbouwvereniging en onze bedrijven zouden geholpen zijn met een dergelijk soorten managementplan, vooral omdat stilleggen of wachten met verbouwingen in het kader van de wet flora fauna dan vaak niet meer voorkomt, maar de soortenrijkdom er juist wel op vooruit gaat. Hiertegenover staat dat in de meeste gevallen de gemeente meer verantwoordelijkheid krijgt in het proces.

Nadeel is dat de kosten van het onderzoek hoog zijn door o.a. het uitvoeren van populatieonderzoek van beschermde diersoorten en het opstellen van het SMP zelf. Omdat naast de gemeente ook andere partijen baat hebben bij een dergelijk plan worden zij gevraagd om een bijdrage te leveren. Het monitoren kan gedeeltelijk gedaan worden door vrijwilligers, maar zal ook door de gemeente gedeeltelijk bekostigd moeten worden. Een lidmaatschap met Nederlandse Databank Flora Fauna wordt in 2023 afgesloten. Dat is belangrijk bij de voorbereidingen. In de vorm van (nieuwe) leges kunnen de gemaakte kosten terugkomen. De bewoners besparen immers ook kosten op het gebied van eigen onderzoek. Een plan hiervoor wordt verder uitgewerkt en komt ter goedkeuring naar de raad in 2023.

7.4 Bijdrage particulieren in het buitengebied

Particulieren kunnen veel bijdragen aan het verbeteren van het natuurnetwerk door landschapselementen aan te brengen langs akkers en weides. Er bestaan twee regelingen die bewoners van het buitengebied ondersteunen in het verbeteren van het netwerk/de biodiversiteit. De gemeente ondersteunt deze regelingen financieel. Dat blijven we doen.

- STILA (provinciale regeling) stimuleert landschappelijke- en natuurlijke landschaps-elementen langs percelen om de cultuurhistorische landschappelijke structuur te versterken en bij te dragen aan een kleinschalig netwerk voor flora- en fauna. De huidige overeenkomst van STILA heeft een looptijd tot en met 2024. De gemeente Heusden draagt 50% bij aan de concrete realisatie. We willen initiatieven op dit gebied blijvend stimuleren vanuit de visie in dit beleidsplan. Na 2024 zal door middel van een collegevoorstel worden geadviseerd over het al dan niet verlengen van de regeling tot en met 2028.
- Erven Plus (provinciale regeling uitgevoerd door Brabants Landschap). De erven in het buitengebied zijn als leefgebied van belang voor onder andere zwaluwen, mussen, vleermuizen en uilen. Zij dragen weer bij aan natuurlijke bestrijding van onder andere vliegen en muggen. Erven Plus (Brabants Landschap) stimuleert de biodiversiteit op de erven door erfbeplanting, verblijfs- en nestmogelijkheden. Daarnaast wordt nadrukkelijk gekeken of ook buiten het erf mogelijkheden liggen voor natuur- of landschapsbeheer. In de gemeente wordt goed gebruik gemaakt van de regeling. Door bij te dragen aan het project Erven Plus zorgt de gemeente voor een mooier, leefbaarder platteland.

De komende jaren zullen mogelijk diverse agrarische gronden vrijkomen omdat boeren met hun activiteiten stoppen. Gronden kunnen ingezet worden voor extensiveren van agrarische bedrijven en dooradering met natuur. De zittende agrarische sector heeft een grote grondbehoefte om de

extensivering mogelijk te maken. Daar willen ze natuur doelen in mee nemen. De sector zelf is bezig het juiste instrumentarium te ontwikkelen en een aanpak op te ontwikkelen.

Hoofdstuk 8 Financiële consequenties van het beleid

8.1 Uitvoeringsplan renovaties

De belangrijkste financiële gevolgen liggen bij de grote vervangingsopgave de komende 10 jaar zie hoofdstuk 4 (zie ook bijlage 4). Om serieus aan de slag te kunnen gaan met renovatie van verouderd groen is meer geld nodig. Kappen en vervangen van een boom kost ongeveer € 600 ¹. Met 30.000 bomen die gemiddeld 70 jaar mee gaan, kun je berekenen dat gemiddeld per jaar ongeveer 430 bomen vervangen moeten worden. Alleen voor kappen en vervangen van bomen hebben we dus ongeveer € 260.000 per jaar nodig. Daarnaast zijn er dan nog de plantvakken, die opnieuw ingericht moeten worden. De kosten hiervoor bedragen grofweg twee derde (€ 170.000) van de vervangingsopgave bomen in een straat.

Voor een exactere doorrekening naar type omvorming en locatie is bijlage 4 toegevoegd.

Verder blijven we kritisch en doelmatig. We gaan door met omvormen van gazon naar kruidenrijk gras in de hoofdgroenstructuur. Niet omdat dit geld oplevert, maar omdat het waardevol is voor biodiversiteit en het interessant is vanwege het een afwisselend beeld geeft. We vermijden de toename van bomen, die duur zijn in beheer en bijvoorbeeld iedere paar jaar gesnoeid moeten worden. Verder bezuinigen op bloemperken is zeker geen wens van bewoners van Heusden. Daar zijn we dan ook terughoudend in.

De totale kosten op basis van een gemaakte doorrekening komen op gemiddeld € 425.000 per jaar. Niet alleen voor de renovaties zelf, maar ook voor de voorbereiding zullen we extra kosten maken. De verwachting is dat binnen genoemd bedrag ook de extra te maken (gedeeltelijk extern) voorbereidingskosten betaald kunnen worden.

8.2 Uitvoering overig beleid

Klimaatstrategie

In samenwerking met water zoeken we naar een verdere verbetering van de verhouding groen en steen. Middels een nog vast te stellen klimaatstrategie gaan we inderdaad inzetten op vergroening om hittestress en droogte tegen te gaan. Dit is vooral zorgen voor extra groen, minder verhard oppervlak, meer schaduwplekken en meer biodiversiteit.

In de meerjarenbegroting is vooruitlopend op de in 2023 nog vast te stellen klimaatstrategie voor 2024 een bedrag van € 50.000 en vanaf 2025 een structureel bedrag van € 100.000 opgenomen. Dit voor met name het thema hittestress. Het verminderen of tegengaan van hittestress hangt in sterke mate samen met de groene inrichting van de openbare ruimte. Voor de klimaatstrategie volgt een afzonderlijk voorstel maar de verwachting is dat er meer groen bij gaat komen. Met deze kosten is in dit plan geen rekening gehouden. Bij vaststelling van de klimaatstrategie moet meer duidelijk worden over de inzet van de extra opgenomen middelen voor klimaatstrategie. Uitgangspunt is dat de voor vergroening benodigde middelen gedekt worden door de extra middelen voor klimaatstrategie.

Voorzieningen voor kabels en leidingen

Voorzieningen voor kabels en leidingen in relatie tot bomen (hoofdstuk 7) zijn financieel niet gedekt. Er is niet voorzien in maatregelen voor ondergrondse infrastructuur, zoals bij voorbeeld kabelgoten of boombunkers. Deze voorzieningen zijn duur. In stedelijk gebied, waar we het groen willen houden, maar kabels en leidingen veel ruimte vragen zijn goede ondergrondse voorzieningen een goede manier om het ruimtegebrek op te lossen. Vooral in de centra van Vlijmen en Drunen is het een investering waard, om bomen te kunnen plaatsen en behouden. Voorgesteld wordt om middels afzonderlijke voorstellen waarbij deze situatie zich voor doet te kijken of er middelen vanuit de reserve bovenwijkse voorzieningen (onderdeel Rood voor Groen) of vanuit onderhoud wegen beschikbaar

¹ Flora fauna onderzoek, kap, uittrezen wortels, proefsleuf kabels en leidingen, kopen nieuwe boom, verbeteren plantvak, omliggende bestrating rechtleggen, planten boom.

gesteld kunnen worden om ondergrondse voorzieningen in het centrum van Vlijmen en Drunen toe te passen.

Uitwerking van beleidsdocumenten

Op diverse plekken in het beleidsplan wordt uitwerking van nieuw beleid voorgesteld. Om de druk op de organisatie niet te vergroten wordt voorgesteld om eenmalig een extern bureau in te schakelen voor het opstellen van de kaders voor de betreffende uitvoeringsdocumenten. Bijvoorbeeld: beleid invasieve exoten, groennorm, maken van een plan voor het Soortenmanagementplan. (totaal ongeveer € 40.000 verspreid over de jaren 2023 en 2024 zie hieronder tabel 2)

Inwoners acties

Voor gerichte acties voor meer particulier groen op te zetten vragen we per jaar een bedrag van € 5.000. Daarnaast zullen andere partijen bijdragen. Dit betreft bijvoorbeeld subsidies vanuit de provincie Noord Brabant en bijdrages vanuit het waterplan. Dit is nieuw beleid.

Subsidie vergroening buitengebied

De voortzetting van de STILA regeling (€ 18.750 per jaar) is al opgenomen in de begroting. De bijdrage aan erven plus is slechts gereserveerd voor de duur van het vorige beleid en is niet meer beschikbaar in de begroting. Voor voortzetting van deze regeling wordt opnieuw € 10.000 opgenomen.

Soortenmanagementplan

In hoofdstuk 7.3 wordt een schets gegeven van de uitwerking van het Soortenmanagementplan. De kosten van een soorten onderzoek in de kernen zullen hoog zijn, maar zijn nog niet goed in te schatten. Andere partijen zullen hier vermoedelijk aan bij willen dragen. We gaan een en ander verder voorbereiden en uitwerken en als er bij andere partijen ook draagvlak is om mee te betalen komen we nog terug naar de raad met een financieel plan.

Voor het Soorten Managementplan wordt nog een financieringsplan uitgewerkt.

Voor het opstellen van dit plan wordt de hulp van een externe ingeschakeld. Hiervoor is een bedrag benodigd van € 25.000. Omdat voor de verduurzaming van woningen het Soortenmanagementplan ook van groot belang is, kan dit in 2023 eenmalig betaald worden ten laste van de duurzaamheidsbudgetten.

In de tabel op de volgende pagina is weergegeven welke middelen er voor uitwerking en continuering van het beleid uit dit beleidsplan nodig zijn. Voor een deel zijn hiervoor extra middelen nodig.

Tabel 2: Uitwerking en continuering van beleid
overige kosten uitvoeringsplan

2023-2027	2023	2024	2025	2026	2027	dekking
Groenstructuren aanleggen, maatregel						
Kabels en leidingen	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	reserve
Projecten Initiatief bewoners/dorpsnatuur	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	reserve
Voorbereiding Soortenmanagementplan Raad	€ 25.000					duurzaamheid
Beschikbare dekking	€ 35.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
aanvullend beschikbaar te stellen						
Ervenplus	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	nieuw
Maken van beleid exoten/plagen		€ 5.000				nieuw
Onderzoek en vastleggen norm voor groen	€ 10.000					nieuw
totaal aanvullend benodigd	€ 20.000	€ 15.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	

Projectenboek groen

Projectgelden komen beschikbaar

- via de grondexploitatie van woningbouwprojecten (Rood voor Groen),
- via bouwen waarbij een "Landschappelijke Kwaliteitsverbetering" wordt gevraagd, die niet op eigen grond gerealiseerd wordt (Rood voor Groen Kwaliteitsverbetering landschap)
- via compensatie verplichtingen van herplant bomen,
- budget voor steenbreek acties.

Daarnaast zullen andere partijen bijdragen. Dit betreft bijvoorbeeld subsidies vanuit de provincie Noord Brabant voor bijdragen aan natuur en recreatieve verbindingen en door samenwerking met andere partijen zoals natuurontwikkelaars en het waterschap. Voor uitvoering van de projecten worden afzonderlijk voorstellen met een dekkingsplan opgesteld en indien nodig aan de raad voorgelegd. Zie verder het Projectenboek groen Bijlage 5

BIJLAGEN

Bijlage 1 Groenstructuur

Zie hiervoor het separate document met daarin de kaart.

Bijlage 2 Consultatie bewoners

Inwonerspanel klimaatstrategie 2020

In 2020 is een enquête gehouden onder bewoners over acties rondom klimaatstrategie. Daaruit bleek onder andere het volgende:

De helft van de ondervraagden is bereid om een deel van de tegels weg te halen in eigen tuin, om te helpen de wateroverlast te beperken. De helft geeft aan dat parkeerplaatsen “groene” parkeerplaatsen zouden mogen worden. Liever dan dan parkeerplaatsen opheffen. De helft van hen zegt last te hebben van hitte in huis en ook op straat. Tachtig procent zoekt in de openbare ruimte naar schaduwplekken als het heet is. Schaduwplekken moeten vooral aangelegd worden nabij supermarkten, parkeerplekken bij wandel/fietspaden. Meer dan de helft is voor het vervangen van stenen en tegels voor groen, zelfs als het ten koste gaat van het trottoir of parkeerplaatsen.

Wijkatlas <https://heusden.buurtmonitor.nl/>

De laatste wijkatlas is in 2020 gehouden. Het gaat over een veelheid aan onderwerpen; ook groene

Aantal bomen gelijk houden

De meeste bewoners vinden het aantal bomen in hun wijk goed (70 %)

19% van de bewoners vindt het aantal bomen te weinig; 8% te veel; 3% weet het niet.

Inzet op behoud van het aantal bomen in de kernen lijkt dus een keuze die overeenstemt met de keuze van de bewoners.

Onderhoud redelijk

De meeste bewoners (41 %) vindt het onderhoud van groenperkjes goed en een nog groter percentage vindt dat het minimaal noodzakelijke in ieder geval gedaan wordt (63).

21 % van de bewoners vindt het onderhoud slecht; 4 % vindt dat ook het minimaal noodzakelijke slecht wordt gedaan.

Gemiddeld bij de rapportcijfers voor het groenonderhoud ligt rond de 7 in kern Drunen en Vesting Heusden. In de andere kernen rond de 6,5. Door beeldgericht te gaan werken willen we een grotere tevredenheid bereiken zonder hoger uit te komen in de kosten.

Probleem

19% van de ondervraagden vindt groen het grootste probleem van de openbare ruimte. Dat is een hoog getal. Waar dat precies in zit wordt niet aangeduid. De tevredenheid over het groen hangt vaak samen met het seizoen, waarin het gevraagd wordt. Zie ook “individuele klachten/wensen van bewoners”.

Input G1000 Vliedberg

In de wijk Vliedberg in Vlijmen is in 2022 een wijkonderzoek gedaan naar gewenste ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid.

Groen bleek bij veel bewoners een belangrijk item.

De algemene conclusie is dat als bomen of struiken weggehaald worden, ze deze graag terug willen. Ze zouden meer bloeiende planten willen in de wijk en daar zelf ook aan bijdragen door bewonersacties te doen als tegeltje wippen. Ze willen werkdagen organiseren in het openbare groen. Ze willen ook de jeugd betrekken bij het groen.

Bewonersavonden herinrichting straten

Bij de bewonersavonden die georganiseerd worden is over het algemeen veel begrip voor de plannen, maar ook altijd zijn er een aantal zeer kritische bewoners. Bewoners willen meepraten over kappen en herplant van bomen, vooral als het grote bomen betreft en groenvakken moeten netjes zijn en liefst kleurrijk.

Over bomen wordt heel verschillend gedacht; een groene wijk wordt op prijs gesteld. Een boom wil men soms liever bij de buurman voor de deur, dan bij zich zelf.

Enquête kruidenrijke bermen

In 2021 is een enquête gehouden in de wijk Geerpark en de wijk Venne-Oost naar beleving van kruidenrijke bermen. Het merendeel van de bewoners staat positief tegenover kruidenrijke bermen ook binnen de bebouwde kom. Aandacht moet er wel zijn voor het netjes houden (daarom maaien we de randen) en de bewandelbaarheid. Honden bezitters zijn minder positief.

Kapvergunningen

Er komt zelden bezwaar op kapvergunningen. Alleen bij grote renovaties in het kader van het groenstructuurplan zijn bezwaren ingediend (GOL, Clauslaan en Duinweg). Het ging om kap van gezonde grote bomen.

Individuele klachten/ wensen van bewoners

Er komen veel individuele vragen binnen op het gebied van groen. Klachten van bewoners gaan vaak over groenonderhoud rondom het huis en hangen samen met het seizoen. In de lente en zomer gaat het over onkruid, tijdig maaien, knippen, opruimen en overhangende takken en plak van luizen. In de herfst zijn er klachten over blad- en vruchtval. Sinds enkele jaren gaat het ook over bomen die het leggen van zonnepanelen in de weg staan.

Daarnaast is er een kleine groep die actief meedenkt over het verhogen van de biodiversiteit; en vragen om het planten van bollen, kruidenrijk gras, bomen of bloemrijke perken.

Bewoners worden steeds mondiger en de gemeente faciliteert via social-media het contact met de gemeente. Daardoor bereiken klachten en meldingen de gemeente steeds beter. De afhandeling daarvan kost de medewerkers steeds meer tijd.

Bijlage 3 Thema-avond raad 12 oktober 2022

Tijdens de themaavond is de raad is meegenomen in de ambities (de hoofdstukken) van het groenbeleidsplan.

Veel beleid dat beschreven is in 2018 wordt voortgezet en is wederom opgenomen in dit groenbeleidsplan 2023. Consultatie ambtelijke en van bewoners is besproken. Punten van nieuwe koers zijn toegelicht.

Voorgelegde vragen:

1. *Hechten we aan een Heusdense Groenstructuur en gaan we door op dezelfde weg? Is een groennorm belangrijk bij nieuwe ontwikkelingen?*

De aanwezige raadsleden waren unaniem voor het voortzetten van de koers. In dit nieuwe beleidsplan is daarom weer de insteek een Heusdense Groenstructuur, die beschermd wordt en meer vrijheid in de overige gebieden.

Voor het behoud van de groene uitstraling van de gemeente moet een groennorm komen, zodat de inbreidingen en uitbreidingen ook voldoende groen bevatten. Een goede uitwerking van de groennorm vergt tijd. Deze wordt uitgewerkt en later aan de raad voorgelegd.

2. *Renovatie en compensatie. Vind u het renovatiebeleid uit 2018 ook verouderd: renovatie moet gericht zijn op bezuinigen op beheer? Hoe dan anders aan de gang met renovatie?*

De nieuwe manier van opereren: ten eerste renovatie richten op vernieuwen van versleten groen en oplossen van integrale problemen (water/ wegen/ spelen). We compenseren bomen, die kapvergunningsplichtig zijn. Bij herinrichting van de straten worden in principe ook alle bomen vervangen, maar dit is geen "vanzelfsprekendheid". Bij de inrichting van de straten buiten de groenstructuur is leidend het nieuwe groenbeleid (groeninrichting met aandacht voor biodiversiteit, klimaatadaptatie, beleving, ontmoeting etc) en behoeften/ideeën van omwonenden.

3. *Het projectenboek groen: uitgelegd en gevraagd naar mening.*

Raadsleden willen graag het Projectenboek Groen op hoofdlijnen vaststellen, met een globale kostenraming. De detail uitwerking ligt bij het college.

4. *Het Soorten Management Plan:*

Uitgelegd en gevraagd naar mening. Het werken met een soorten Managementplan zal veel bewoners ontlasten en is goed voor de biodiversiteit. Dat sprak raadsleden aan. Bij verdere uitwerking de raad nog een keer meenemen.

Bijlage 4 Renovatie werkzaamheden 2023-2028

Sinds een aantal jaren hebben we goed in beeld (ook digitaal) wat de arealen groen zijn, die we beheren en hoe deze ervoor staan. Hieronder vindt u in een notendop welke renovatieopgave er ligt. Eerst per plantgroep en in de tweede tabel de renovatie opgave per wijk.

	Totale Hoeveelheid	Afschrijvingster mijn	te vervange n per jaar	St/ m2	Kosten per st/m2	Totale kosten per jaar
Omvormingsbehoefte						
Boom jaar in verharding	2637	60	44	st	€ 750,00	€ 32.963
Boom jaar in gras	17639	60	294	st	€ 550,00	€ 161.691
Boom jaar in beplanting	8392	60	140	st	€ 600,00	€ 83.920
BOSPLANTSOEN	193991	70	2771	m2	€ 5,75	€ 15.935
BOS	872511	100	8725	m2	€ 0,20	€ 1.745
SIERHEESTERS	37334	35	1067	m2	€ 21,00	€ 22.400
HEESTERS	67040	35	1915	m2	€ 18,00	€ 34.478
BODEMBEDEKKENDE HEESTERS	7207	35	206	m2	€ 19,00	€ 3.912
BOTANISCHE HEESTERROZEN	1342	35	38	m2	€ 15,00	€ 575
ROZEN	361	35	10	m2	€ 20,00	€ 206
BLOKHAGEN	172116	70	2459	m2	€ 22,00	€ 54.094
WISSELPERKEN	46	1	46	m2	€ 24,00	€ 1.104
VASTE PLANTEN	5949	17,5	340	m2	€ 22,00	€ 7.479
GAZON	276091	100	2761	m2	€ 1,25	€ 3.451
RUW GRAS	189301	100	1893	m2	€ 0,75	€ 1.420
Totaal						€ 425.372

	%	verdel ing jaarbu dget naar opper vlakte	Aang elegd in jaartal	leef tijd wijk jaar	% wat al omgev ormd is	Benod igde omvor ming p/jaar	10 jaren planning Factor n.a.v. leeftijd wijk	Opmerking
Oud Heusden	6,6 7	26695	1960	63	40%	16017	€ 400.421,64	Vooraf integrale omvormingsbehoefte waarbij groen wil aansluiten
Heusden Vestingen	1,5 9	6343	1970	53	25%	4757	€ 47.571,60	Weinig beplanting vooral bomen waar de omvormingspiek na de komende 10 jaar zal komen
Doeveren	0,1 5	601				0	€ 3.007,40	Hier heel weinig groen in openbare ruimte
Herpt	1,7 2	6868				0	€ 41.206,85	
Hedikh uizen	0,1 8	711				0	€ 1.421,68	Hier heel weinig groen in openbare ruimte

Haarsteeg	3,67	14698	1960	65	60%	5879	Afgelopen 10 jaar al redelijk veel gerenoveerd (vooral bomen hoeven en Kerkstraat aandachtspunt
						€ 73.489,92	
Heesbeen	0,36	1444				0	Hier heel weinig groen in openbare ruimte en industrieterrein pas geveliseerd
						€ 2.887,10	
Vijfhoek	11,24	44947	1980	43	30%	31463	Extra budget nodig om de korte cyclusbompjes in te kleine groeiruimte te vervangen
						€ 629.257,44	
Vlijmendaal	6,45	25809			50%	12904	In verhouding weinig groen en v Grunsvenpark en Centrum onlangs omgevormd
						€ 77.426,88	
Geerpark	2,46	9842	2018	4	0%	0	Nieuwe wijk. Vooral vergroeningswensen nieuwe bewoners
						€ 49.212,00	
Brakenhoek	12,11	48446	1970	53	60%	19379	Met investering voor park de schroef is omvormingsbehoefte verminderd
						€ 193.785,92	
Brakenwest	3,09	12358	1965	58	50%	6179	Oudere wijk met weinig groen. Relatief groot deel al omgevormd. Probleem aangetaste kastanjes !
						€ 123.576,80	
Elshout	2,90	11592			50%	5796	Relatief weinig groen maar veel wenselijk groen (kerkstraat en Kapelstraat)
						€ 57.960,80	
Vliedberg	9,19	36745	1975	48	50%	18372	Vooraf integrale omvormingsbehoefte waarbij groen wil aansluiten
						€ 422.567,04	
Vennehoek	18,13	72506	1981	42	20%	58005	Veel groen. Op basis van leeftijd problemen met onderbeplanting en keuzes maken bij bosstroken
						€ 1.334.104,51	
Nieuwkoop	7,00	27996	1980	43	60%	11198	Relatief weinig groen in oudere gedeelte en al veel omgevormd
						€ 111.984,64	
Vennewest	11,78	47134	1985	38	30%	32994	Veel problemen met grote bomen in te kleine groeiruimte.
						€ 659.878,24	
Centrum Drunen	1,34	5359	2000		80%	1072	Relatief weinig groen maar mits omvormen (centrumplan) gelijk duur.
						€ 16.075,92	
Totaal	100,02	400094				224015	€ 4.245.836,38
							Totaal benodigde budget
						425.000	Jaarbudget voor komende 10 jaar exclusief devaluatie kosten

Bijlage 5 Projectenboek groen

Zie hiervoor het separate document.